

**UJEDINJENE
NACIJE**

Međunarodni sud za krivično gonjenje
osoba odgovornih za teška kršenja
međunarodnog humanitarnog prava
počinjena na teritoriji bivše Jugoslavije
od 1991. godine

Predmet br. IT-09-92-PT
Datum: 28. februar 2012.
Original: engleski

PRED PRETRESNIM VIJEĆEM I

U sastavu: sudija Alphons Orie, predsjedavajući
sudija Bakone Justice Moloto
sudija Christoph Flügge

Sekretar: g. John Hocking

Odluka od: 28. februara 2012.

TUŽILAC

protiv

RATKA MLADIĆA

JAVNO

**PRVA ODLUKA PO ZAHTJEVU TUŽILAŠTVA
ZA FORMALNO PRIMANJE NA ZNANJE ČINJENICA O KOJIMA JE
PRESUĐENO**

Tužilaštvo:
g. Dermot Groome
g. Peter McCloskey

Branilac Ratka Mladića:
g. Branko Lukić
g. Miodrag Stojanović

I. ISTORIJAT POSTUPKA

1. Dana 20. oktobra 2011. tužilaštvo je podnijelo Prijedlog obrasca za svoj zahtjev za formalno primanje na znanje činjenica o kojima je presuđeno,¹ i s kojim se odbrana usuglasila.² Dana 10. novembra 2011., Vijeće je izdalo smjernice stranama u vezi s činjenicama o kojima je presuđeno i s formatom zahtjeva.³ Dana 7. decembra 2011., tužilaštvo je podnijelo zahtjev kojim traži povećanje dozvoljenog broja riječi za svoj zahtjev za formalno primanje na znanje činjenica o kojima je presuđeno.⁴ Istog dana, Vijeće je odobrilo zahtjev i neslužbenim putem o tome obavijestilo strane.⁵ Dana 9. decembra 2011, tužilaštvo je podnijelo zahtjev kojim od Vijeća traži da formalno primi na znanje određene činjenice o kojima je presuđeno (dalje u tekstu: Zahtjev).⁶ U Zahtjevu tužilaštvo takođe traži da Vijeće prihvati predloženu proceduru za potencijalne protivdokaze u slučajevima kad je odbrana prilikom izvođenja dokaza ponudila dokaze kojima se osporava neka činjenica o kojoj je presuđeno (dalje u tekstu: Postupak u vezi sa protivdokazima).⁷

2. Dana 19. decembra 2011., obrana je podnijela hitan zahtjev kojim traži da se produži rok za podnošenje odgovora na Zahtjev i poveća dozvoljeni broj riječi.⁸ Tužilaštvo je prethodno navelo da se neće protiviti zahtjevu za produženje roka.⁹ Dana 20. decembra 2011., Vijeće je odobrilo produženje roka i povećanje dozvoljenog broja

---

¹ Prijedlog obrasca zahtjeva za formalno primanje na znanje činjenica o kojima je presuđeno, 20. oktobar 2011.

² Prijedlog obrasca zahtjeva za formalno primanje na znanje činjenica o kojima je presuđeno, 20. oktobar 2011., par. 4.

³ T., 102-103.

⁴ Hitni zahtjev tužilaštva u vezi sa ograničenjem broja riječi, 7. decembar 2011.

⁵ V. T. 146.

⁶ Zahtjev tužilaštva za formalnim primanjem na znanje činjenica o kojima je presuđeno, 9. decembar 2011; Zbog tehničke greške, tužilaštvo je podnijelo *corrigendum* zahtjeva od 14. decembra 2011. (Corrigendum Zahtjeva tužilaštva za formalno primanje na znanje činjenica o kojima je već presuđeno, 14. decembar 2011).

⁷ Zahtjev, par. 25-27.

⁸ Hitni zahtjev odbrane za produženje roka i povećanje broja riječi u odgovoru na zahtjev za formalno primanje na znanje činjenica o kojima je presuđeno, 19. decembar 2011.

⁹ Zahtjev, par. 11.

riječi, te je neslužbenim putem prenijelo odluku stranama, dajući odbrani rok za odgovor do 1. februara 2012. Dana 1. februara 2012., odbrana je podnijela odgovor (dalje u tekstu: *Odgovor*).¹⁰

3. Tužilaštvo je već 13. januara 2012. podnijelo zahtjev za odobrenje da podnesu repliku na tada predstojeći odgovor odbrane, i za produženje roka za podnošenje replike (dalje u tekstu: *Zahtjev za repliku*).¹¹ Odbrana se nije protivila zahtjevu.¹² Dana 19. januara 2012., Vijeće je kao odbacilo *Zahtjev za repliku* kao preuranjen bez prejudiciranja njegovog kasnijeg razmatranja.¹³ Istog dana, nakon iznošenja daljnjih argumenata, predsjedavajući sudija obavijestio je strane u postupku da će Vijeće ponovno razmotriti *Zahtjev za repliku* nakon što bude podnesen *Odgovor*.¹⁴ Tužilaštvo je informiralo Vijeće da će ga obavijestiti u roku od 48 sati po prijemu *Odgovora* u pogledu svog stava to tome da li će ostaviti *Zahtjev za repliku* u obliku u kojem je prvobitno podnesen ili će zatražiti da se isti izmijeni ili povuče.¹⁵ Nakon podnošenja *Odgovora* i po upitu Vijeća o statusu *Zahtjeva za repliku*, tužilaštvo je obavijestilo Vijeće da neće tražiti da izmijeni ili povuče *Zahtjev za repliku* prije nego što Vijeće donese odluku po ponovnom razmatranju tog zahtjeva.¹⁶ Dana 7. februara 2012., po ponovnom razmatranju, Vijeće je odbilo *Zahtjev za repliku* i obavijestilo strane u postupku o toj odluci. Ta odluka se ovim službeno zavodi u spis.

---

¹⁰ *Odgovor odbrane na Zahtjev tužilaštva za formalno primanje na znanje činjenica o kojima je već presuđeno podnesen 9. decembra 2011., 1. februar 2012. Zbog tehničke greške odbrana je podnijela corrigendum na Odgovor od 2. februara 2012. (Corrigendum Odgovora odbrane na zahtjev tužilaštva za formalno primanje na znanje činjenica o kojima je presuđeno podnesen 9. decembra 2011., 2. februar 2012.).*

¹¹ *Zahtjev tužilaštva za odobrenje za podnošenje replike na predstojeći Odgovor na Zahtjev tužilaštva za formalno primanje na znanje činjenica o kojima je već presuđeno podnesen 9. decembra 2011., 2. februar 2012.).*

¹² *Transkript konferencije na osnovu pravila 65ter održanog 16. januara 2012., T. 20.*

¹³ *T. 169.*

¹⁴ *Ibid.*

¹⁵ *T. 170.*

¹⁶ *Obavještenje tužilaštva i upit Vijeća upućeni su neslužbenim putem.*

II. ARGUMENTI STRANA U POSTUPKU

4. Tužilaštvo traži da Vijeće primi na znanje 2.883 predloženih činjenica o kojima je već presuđeno (dalje u tekstu: Predložene činjenice), koje se tematski podijeljene u tri Dodatka relevantna za glavne komponente Optužnice: Opštine (Dodatak A), Srebrenica (Dodatak B) i Sarajevo (Dodatak C).¹⁷ Tužilaštvo tvrdi da je formalno primanje na znanje Predloženih činjenica na osnovu pravila 94(B) Pravilnika o postupku i dokazima (dalje u tekstu: Pravilnik) u interesu pravde, da poštuje pravo optuženog na pravično, javno i ekspeditivno suđenje, i da će se poboljšati efikasnost suđenja tako što će potencijalno omogućiti znatnu uštedu vremena predviđenog za pretres.¹⁸ Tužilaštvo nadalje tvrdi da Predložene činjenice ispunjavaju kriterijume prihvatljivosti iz pravila 94(B) utoliko što su jasne, nedvosmislene i relevantne za predmet.¹⁹

5. Odbrana se protivi tome da Vijeće formalno primi na znanje Predložene činjenice s izuzetkom njih 38, koje su sve sadržane u Dodatku A.²⁰ Ono tvrdi da Zahtjev krši pravo na pravično suđenje i da zadire u presumpciju nevinosti optuženog tražeći da se formalno prime na znanje mnogobrojne činjenice uključujući i ključne činjenice o većini ako ne i svim navodnim zločinima.²¹ Odbrana također tvrdi da tužilaštvo mnoge od Predloženih činjenica iznosi kao činjenice koje pokazuju neposrednu krivičnu odgovornost optuženog.²² Ono nadalje tvrdi da tužilaštvo predlaže da se na osnovu pravila 94(B) formalno prime na znanje "notorne činjenice", dok bi bilo primjerenije da ih se formalno primi na znanje na osnovu pravila 94(A), da mnoge Predložene činjenice ne zadovoljavaju kriterijume za formalno prihvatanje utvrđene sudskom praksom Međunarodnog suda, i da tužilaštvo često samo reciklira činjenice koje su druga Pretresna vijeća odbila kao neprimjerene za formalno primanje na znanje.²³ Ono takođe tvrdi da su mnoge Predložene činjenice nejasne i uopštene, i da se ne navode kao takve u

---

¹⁷ Zahtjev, par. 1, 15-23, Dodaci A-C, *Corrigendum* Zahtjeva tužilaštva za formalno primanje na znanje činjenica o kojima je već presuđeno, 14. decembar 2011.

¹⁸ Zahtjev, par. 1-2, 4-5, 10-11, 24.

¹⁹ Zahtjev, par. 2, 4, 6-7, 13-14.

²⁰ Odgovor, par. 17.

²¹ Odgovor, par. 8.

²² Odgovor, par. 17.

²³ Odgovor, par. 7, 13-14.

prvobitnoj presudi, što ih čini nepodesnim za formalno primanje na znanje.²⁴ Odbrana, prema tome, traži da Vijeće odbije Zahtjev, s izuzetkom onih Predloženih činjenica čijem prihvatanju odbrana nije iznijela nikakav prigovor.²⁵

III. MJERODAVNO PRAVO

6. Pravilo 94(A) Pravilnika nalaže:

Pretno vijeće neće tražiti dokazivanje opštepoznatih činjenica nego će ih formalno primiti na znanje.

7. Pravilo 94(B) Pravilnika nalaže:

Na zahtjev jedne od strana ili *proprio motu* pretno vijeće može, nakon što saslušane strane, odlučiti da formalno primi na znanje činjenice o kojima je presuđeno ili autentičnost dokumentarnih dokaza iz drugih postupaka pred Međunarodnim sudom koji se odnose na pitanja o kojima je riječ u tekućem suđenju.

8. Prema pravilu 94(B) Vijeće ima puno diskreciono pravo da utvrdi koje će od činjenica o kojima je presuđeno primiti na znanje nakon pažljivog razmatranja prava optuženog na pravično i ekspeditivno suđenje.²⁶ S tim u vezi, mora se uspostaviti ravnoteža između svrhe primanja na znanje činjenica o kojima je presuđeno, tj. pospješivanja ekonomičnosti suđenja, i poštovanja temeljnog prava optuženog na pravično suđenje.²⁷ Načela kojima se rukovodi i koja ograničavaju diskreciono pravo Vijeća uspostavljena su

---

²⁴ Odgovor, par. 19.

²⁵ Odgovor, str. 11.

²⁶ *Tužilac protiv Éduarda Karemera* i drugih, predmet br. ICTR-98-44-AR73(C), Odluka po interlokutornoj žalbi tužilaštva na Odluku o formalnom primanju na znanje, 16. juni 2006. (dalje u tekstu: Odluka po žalbi u predmetu *Karemera* i drugi), par. 41.

²⁷ Odluka po žalbi u predmetu *Karemera*, par. 39.

sudskom praksom Međunarodnog suda.²⁸ Prilikom primjene svog diskrecionog prava Vijeće će razmotriti da li Predložene činjenice zadovoljavaju sljedeće kriterijume:

(i) Predložena činjenica mora biti jasna, konkretna i mora se moći identifikovati²⁹ i formalno primanje na znanje činjenica o kojima je već presuđeno nije mehanizam koji se može koristiti za zaobilaženje opštih pravila kojima je regulirano prihvatanje dokaza;³⁰

(ii) Predložena činjenica mora biti relevantna za pitanja iz predmetnog postupka;³¹

(iii) Predložena činjenica ne smije sadržavati zaključke ili kvalifikacije koje su u *suštini* pravne prirode³²

(iv) Predložena činjenica se ne smije zasnivati na sporazumu o izjašnjavanju o krivici ili na činjenicama za koje su se strane složile da se uvrste u spis u ranijem predmetu.³³

²⁸ Odluka po žalbi u postupku *Karemera*, par. 41.

²⁹ *Tužilac protiv Vujadina Popovića i drugih*, predmet br. IT-05-88-T, Odluka po zahtjevu tužilaštva za formalno primanje na znanje opšte poznatih činjenica s dodatkom, 26. septembar 2006. (dalje u tekstu: Odluka u predmetu Popović), par. 6; *Tužilac protiv Jadranka Prlića*, predmet br. IT-04-74-T, Odluka po zahtjevima tužilaštva od 14. i 23. juna 2006. za formalno primanje na znanje činjenica o kojima je već presuđeno, 7. septembar 2006. (Odluka u predmetu Prlić), par. 18; *Tužilac protiv Momčila Krajišnika*, predmet br. IT-00-39-T, Odluka po trećem i četvrtom zahtjevu tužilaštva za formalno primanje na znanje činjenica o kojima je već presuđeno, 24. mart 2005. (Odluka u predmetu *Krajišnik* od 24. marta 2005.), par. 14; *Tužilac protiv Momčila Krajišnika*, predmet br. IT-00-39-PT, Odluka po zahtjevima optužbe za formalno primanje na znanje činjenica o kojima je presuđeno, te za prihvatanje pismenih izjava svjedoka na osnovu pravila 92bis, 28. februar 2003. (Odluka u predmetu *Krajišnik* od 28. februara 2003.), par. 15.

³⁰ *Tužilac protiv Momira Nikolića*, predmet br. IT-02-60/1-A, Odluka po molbi žalioaca za formalno primanje na znanje činjenica, 1. april 2005. (Odluka po žalbi u predmetu *Nikolić*), par. 17.

³¹ Odluka u žalbenom postupku u predmetu *Nikolić*, par. 11, 48, 56; *Tužilac protiv Eliezera Niyitegeke*, predmet br. ICTR-96-14-A, Obrazloženje usmene odluke donesene 21. april 2004. po Zahtjevu žalioaca za prihvatanje dodatnih dokaza i za formalno primanje na znanje činjenica o kojima je već presuđeno, 17. maj 2004., par. 16.

³² *Tužilac protiv Dragomira Miloševića*, predmet br. IT-98-29/1-AR73.1, Odluka po interlokutornim žalbama na odluku Pretresnog vijeća po zahtjevu tužilaštva za formalno primanje na znanje činjenica o kojima je presuđeno i tužiočevom katalogu činjenica o kojima su se strane složile, 26. juni 2007. (Odluka u žalbenom postupku u predmetu *Dragomir Milošević*), par. 22.

³³ Odluka u predmetu *Popović i drugi*, par. 11; Odluka u predmetu *Prlić i drugi*, par. 18; Odluka u predmetu *Krajišnik* od 24. marta 2005., par. 14; Odluka u predmetu *Krajišnik*, 28. februar 2003., par. 15.

(v) Predložena činjenica nije osporena u žalbenom postupku ili, ako jeste, o njoj je donesena odluka po žalbenom postupku;³⁴

(vi) Predložena činjenica ne smije se odnositi na djela, ponašanje i stanje svijesti optuženog.³⁵ Isključenje predloženih činjenica koje se odnose na djela, ponašanje i stanje svijesti optuženog nije primjenjivo na ponašanje drugih osoba za čija je djela i propuste optuženi navodno odgovoran temeljem jednog ili više vidova odgovornosti koji se navode u Statutu;³⁶

(vii) Predložena činjenica kako ju je formulisala strana koja je predlaže ne smije se suštinski razlikovati od činjenice o kojoj je presuđeno;³⁷

IV. DISKUSIJA

A. Opšte napomene

9. Vijeće će izdati četiri zasebne odluke od kojih će se svaka ticati po jednog Dodatka Zahtjevu, odnosno postupka prihvatanja protivdokaza.³⁸ Ova odluka baviće se Predloženim činjenicama koje su sadržane u Dodatku A Zahtjevu. Prije nego što se pređe na analizu Predloženih činjenica i na odlučivanje da li ih se prihvati kao činjenice o kojima je presuđeno, Vijeće će iznijeti više opštih napomena relevantnih za diskusiju o Predloženim činjenicama.

---

³⁴ *Tužilac protiv Zorana Kupreškića i drugih*, predmet br. IT-95-16-A, Odluka po prijedlozima Drage Josipovića, Zorana Kupreškića i Vlatka Kupreškića da se prihvate dodatni dokazi u skladu s pravilom 115 i o formalnom primanju na znanje činjenica o kojima je već presuđeno u skladu s pravilom 94(B), 8. maj 2001., par. 6; Odluka u predmetu *Krajišnik* od 28. februara 2003., par. 14-15.

³⁵ Odluka u žalbenom postupku u predmetu *Dragomir Milošević*, par. 16. Odluka po žalbi u predmetu *Karemera*, par. 50-53.

³⁶ Odluka po žalbi u predmetu *Karemera*, par. 52.

³⁷ Odluka po žalbi u predmetu *Karemera*, par. 55; V. takođe *Tužilac protiv Zdravka Tolimira*, predmet br. IT-05-88/2-PT, Odluka po zahtjevu tužilaštva za formalno primanje na znanje činjenica o kojima je presuđeno, na osnovu pravila 94(B), 17. decembar 2009., par. 8.

³⁸ T. 171.

10. Vijeće smatra da se ispitivanje neke konkretne Predložene činjenice ne može vršiti izolovano i da bi ona trebala da bude razmatrana zajedno s drugim Predloženim činjenicama, pogotovo što se tiče referenci s obzirom na vrijeme i mjesto.³⁹ S tim u vezi, neke Predložene činjenice ne zadovoljavaju same po sebi zadane kriterijume za formalno primanje na znanje. Međutim, dokle god su ti kriterijumi zadovoljeni kada se neka konkretna činjenica sagledava u kontekstu ili zajedno s drugim Predloženim činjenicama, Vijeće će formalno primiti na znanje Predloženu činjenicu, s tim što ista podliježe eventualnom preformulisanju ili redigovanju. Iz tih razloga, Vijeće je na primjer odlučilo da primi na znanje Predložene činjenice broj 270-274 i 281-283, mada ako neke od njih ne zadovoljavaju, barem ne bez da budu preformulisane, kriterijum da činjenice o kojima je presuđeno moraju biti jasne, konkretne i moraju se moći identifikovati. Na primjer, Predložena činjenica br. 73 ne ukazuje konkretno na koju se "situaciju" odnosi, međutim to postaje jasno kada se Predložena činjenica čita zajedno s Predloženim činjenicama koje joj prethode. Neke predložene činjenice ne obuhvataju sve aspekte događaja ili situacije na koju se odnose čak ni kad se čitaju zajedno sa drugim Predloženim činjenicama. Time, međutim, dotične Predložene činjenice ne postaju nepodesne za formalno primanje na znanje. S tim u vezi, Vijeće napominje da je na strani koja predlaže da, ako to bude smatrala neophodnim, predloži daljnje dokaze o aspektima koji nisu obuhvaćeni Predloženim činjenicama.

11. Za više Predloženih činjenica odbrana tvrdi da one interesi pravde i prava na pravično i javno suđenje zahtijevaju da se na pretresu izvedu dokazi u vezi s Predloženim činjenicama.⁴⁰ Vijeće smatra da ocjenjivanje svih predloženih činjenica na osnovi kriterijuma uspostavljenih sudskom praksom Međunarodnog sud, osigurava odgovarajuća ravnoteža između pravičnosti i ekspeditivnosti suđenja. Odbrana takođe tvrdi da, ako su informacije sadržane u Predloženoj činjenici pobijene na suđenju, formalno prihvatanje takve Predložene činjenice ne bi pospješilo ekonomičnost suđenja.⁴¹ Vijeće napominje da se, što se tiče većine Predloženih činjenica, odbrana nije izjasnila po kojoj osnovi namjerava da dotične činjenice ospori na Sudu. U okviru svojih diskrecionih ovlašćenja,

---

³⁹ V. Odluka u predmetu *Popović i drugi*, par. 8.

⁴⁰ Odgovor, par. 16 (šifra B3).

⁴¹ Odgovor, par. 16 (šifra B3).

Vijeće će razmatrati samo one Predložene činjenice za koje je odbrana iznijela konkretne prigovore obrazlažući na koji bi način njihovim prihvatanjem ekonomičnost suđenja bila ugrožena. Što se tiče svih drugih Predloženih činjenica, budući da ne raspolaže informacijama o osnovi po kojoj bi one bile osporavane, Vijeće nije u mogućnosti da utvrdi da bi odbijanjem formalnog primanja na znanje tih Predloženih činjenica ekonomičnost suđenja bila bolje poštovana nego njihovim formalnim primanjem na znanje. Prema tome, uzimajući u obzir argumente odbrane, Vijeće neće formalno primiti na znanje Predložene činjenice broj 322, 1030 i 1046.

12. Odbrana tvrdi da će se, ako se formalno prime na znanje sve Predložene činjenice o kojima je presuđeno, suđenje odvijati uz presumpciju krivice.⁴² Vijeće smatra da formalno primanje na znanje velikog broja Predloženih činjenica ne utiče *per se* na pravičnost suđenja, koja je zagarantovana ispitivanjem od strane Pretresnog vijeća svake Predložene činjenice i formalnim primanjem na znanje samo onih činjenica koje zadovoljavaju kriterijume za formalno primanje na znanje. Konkretno, nijedna Predložena činjenica koja se odnosi na djela, ponašanje ili stanje svijesti optuženog, i koja bi prema tome mogla da suštinski doprinese utvrđivanju krivice optuženog, neće biti formalno primljena na znanje od strane Vijeća.

13. Kada Vijeće formalno primi na znanje Predloženu činjenicu koja se odnosi na dokument u kojem se nešto navodi ili se o nečemu izvještava, Vijeće ne prima formalno na znanje istinitost činjenica koje se navode u dokumentu. Vijeće prima na znanje samo činjenicu da se u tom dokumentu nešto navodi ili se o nečemu izvještava. To može ilustrovati Predložena činjenica br. 807, u kojoj stoji:

Prema izvještaju Komande prvog krajiškog korpusa od 4. novembra, "brutalni masakr zarobljenih pripadnika Zelenih beretki počeo je zbog ranjavanja četvorice i ubijanja jednog vojnika lake pješadijske brigade iz Kotor Varoša i spaljivanja ranjenih vojnika na Goljoj planini (Jajce).

Što se tiče ove Predložene činjenice, Vijeće formalno prima na znanje činjenicu da u izvještaju Komande Prvog krajiškog korpusa stoji da je masakr zarobljenih pripadnika

---

⁴² Odgovor, par. 8.

Zelenih beretki počeo zbog ranjavanja četvorice i ubijanja jednog vojnika, kao i zbog spaljivanja ranjenih vojnika. Vijeće ne prima formalno na znanje istinitost opisa činjenica iz izvještaja.

14. Isto tako, što se tiče Predloženih činjenica koje ukazuju na to je osoba odnosno entitet, nešto rekla, Vijeće formalno prima na znanje činjenicu da je dotična osoba, odnosno entitet, dala takvu izjavu, a ne istinitost činjenica sadržanih u samoj izjavi. Na primjer, u Predloženoj činjenici br. 282 navodi se sljedeće:

Miće Stanišić, tadašnji član Ministarskog savjeta bosanskih Srba, izjavio je da su Savjet i Skupština bosanskih Srba odlučili da osnuju zasebni srpski MUP, koji će biti organizovan na državnoj, regionalnoj i opštinskoj razini.

Predložena činjenica br. 281 razjašnjava da je Miće Stanišić izjavio gorenavedeno na sastanku održanom 11. februara 1992. U ovom slučaju Vijeće formalno prima na znanje činjenicu da je Miće Stanišić izjavio da su Savjet i Skupština bosanskih Srba odlučili da kreiraju zasebni srpski MUP koji bi bio organizovan na državnoj, regionalnoj i opštinskoj razini. Vijeće ne prima formalno na znanje istinitost sadržaja te izjave, a to je pitanje da li je odluka o stvaranju zasebnog srpskog MUP-a bila usvojena od strane Savjeta i Skupštine bosanskih Srba, te da li je isti bio organizovan na državnoj, regionalnoj i opštinskoj razini.

15. Što se tiče određenih Predloženih činjenica koje se sastoje isključivo od dokumentarnog materijala, Vijeće je odlučilo, temeljem svog diskrecionog ovlaštenja, da odbije zahtjev za njihovo formalno primanje na znanje, pretpostavljajući da će ti dokumenti ili njihovi relevantni dijelovi biti, u svakom slučaju, podneseni za prihvatanje u spis tokom suđenja. Pri donošenju te odluke Vijeće je pažljivo razmotrilo prirodu tih dokumenata i njihovu potencijalnu važnost za postupak koji je u toku. Osim toga, Vijeće je uzelo u obzir i vrlo ograničenu dodatnu vrijednost formalnog primanja na znanje tih Predloženih činjenica u usporedbi sa prihvatanjem dotičnog dokumenta, odnosno njegovih dijelova za uvrštavanje u spis. To je slučaj sa Predloženim činjenicama broj 88-94, 275-280, 307 i 382, koje se između ostalog tiču Varijanti "A" i "B" Uputstava od 19.

decembra 1991., obavještajnog izvještaja Glavnog štaba VRS-a u vezi sa paravojnim formacijama, i Uputstva kriznom štabu srpskog naroda u opštinama od 26. aprila 1992.

16. Za određene Predložene činjenice, tužilaštvo kao izvor navodi više zaključaka iz pojedinih dijelova drugostepenih presuda. Takvi dijelovi drugostepene presude mogu da sadrže ili parafrazirane dijelove prvostepene presude. U takvim situacijama, Vijeće je pažljivo pregledalo relevantne prvostepene presude kako bi osiguralo da Predložene činjenice odgovaraju tim formulacijama. To je relevantno za Predložene činjenice br. 415, 418 i 498.

17. Vijeće smatra da je primjerenije da se neke Predložene činjenice formalno prime na znanje na osnovu pravila 94(A), a ne na osnovu pravila 94(B), jer se te Predložene činjenice odnose na opštepoznate činjenice. Prema sudskoj praksi Međunarodnog suda opštepoznate činjenice obuhvataju činjenice koje razumno ne podliježu sporu; drugim riječima, to su opšteprihvaćene ili univerzalno poznate činjenice, poput opštepoznatih historijskih ili geografskih činjenica, ili prirodnih zakona. Takve činjenice ne samo da su opšte poznate, već takođe ne mogu da budu predmet razumnog spora.⁴³ Predložene činjenice br. 496-497, koje se odnose na geografsku lokaciju opštine Bijeljina i Predložena činjenica br. 522, koja se odnosi na geografsku lokaciju grada i opštine Foča, opštepoznate su činjenice. Vijeće će, prema tome, formalno primiti na znanje te predložene činjenice na osnovu pravila 94(A).

18. Odbrana tvrdi da Predložene činjenice koje se odnose na vojna pravila odnosno propise ne zadovoljavaju formalne kriterijume za formalno primanje na znanje.⁴⁴ Vijeće smatra da vojna pravila odnosno propisi ne potpadaju pod opštepoznate činjenice tako da Predložene činjenice upućuju na takva pravila i propise ne zadovoljavaju kriterijume za formalno primanje na znanje iz pravila 94(A).⁴⁵ Vijeće će primiti na znanje takve

---

⁴³ *Tužilac protiv Laurenta Semanze*, predmet br. ICTR-07-20-A, Presuda, 20. maj 2005., par. 194; *Tužilac protiv Nikolića*, predmet br. IT-02-60/1-A, Odluka po molbi žalioaca za formalno primanje na znanje činjenica, 1. april 2005., par. 10.

⁴⁴ Odgovor, par. 16 (šifra C2).

⁴⁵ V. Odluka u žalbenom postupku u predmetu *Nikolić*, par. 34.

predložene činjenice na osnovu pravila 94(B), pod uslovom da zadovoljavaju kriterijume za formalno primanje na znanje.

19. Premda je u Dodatku Zahtjevu tužilaštvo navelo slučajeve u kojima je neko drugo sudsko Vijeće primilo, odnosno odbilo da formalno primi na znanje neku predloženu činjenicu, Vijeće u tom smislu ne obavezuju odluke drugih Pretresnih vijeća. Vijeće je razmotrilo svaku Predloženu činjenicu u kontekstu ovog predmeta i u kontekstu mjerodavnog prava.

20. Za neke Predložene činjenice nije valjano naveden izvor, odnosno upućuje se na pogrešan dio presude iz koje one potiču. Međutim, to neće automatski dovesti do toga da Vijeće odbije da formalno primi na znanje dotičnu Predloženu činjenicu. Vijeće će formalno primiti na znanje neku Predloženu činjenicu ako se njen izvor može pronaći drugdje u prvobitnoj presudi i pod uslovom da zadovoljava kriterijume za formalno primanje na znanje. To je naprimjer slučaj sa Predloženom činjenicom br. 306, čiji izvor se može naći u paragrafu 196 Prvostepene presude u predmetu *Krajišnik*, a ne u paragrafu 415, kao što je navedeno u Dodatku Zahtjevu.

21. U slučajevima gdje se Vijeće uvjerilo da samo jedan dio Predložene činjenice zadovoljava kriterijume za formalno primanje na znanje, samo će taj konkretni dio biti formalno primljen na znanje. Dodatak ovoj odluci sadrži spisak činjenica o kojima je presuđeno koje je Vijeće preformulisalo odnosno redigovalo. Nadalje, Vijeće neće samo unositi redaktorske ispravke u Predložene činjenice, kao što su dodavanje tačaka iza rečenica, osim ako nije potrebno izvršiti i druge potrebne modifikacije.

B. Predložena činjenica mora biti jasna, konkretna i mora se moći identifikovati

22. U ovom dijelu, Vijeće će se baviti kriterijumom da Predložena činjenica mora biti činjenica utvrđena od strane relevantnog Vijeća za razliku, na primjer, od u suštini subjektivnih kvalifikacija ili diskusija o dokaznim materijalima koji su mu podnijeti, i da Predložena činjenica mora biti jasna, konkretna i da se može identifikovati.

23. Može biti teško ocijeniti da li je Pretresno vijeće utvrdilo činjenicu ili naprosto ponovno navodi, diskutuje ili ocjenjuje predočene dokaze. Presude mogu da sadrže dijelove u kojima Pretresno vijeće iznosi dokaze koje su dali jedan ili više svjedoka, ali te dokaze zatim može i ne mora da prihvati pri donošenju zaključka. Pretresno vijeće će samo u izuzetnim slučajevima izričito navesti da utvrđuje činjenicu. Osim toga, Vijeće napominje da dokaz samo jednog svjedoka može da predstavlja dovoljan osnov za zaključak Pretresnog vijeća. Prema tome, Vijeće će, od slučaja do slučaja i u kontekstu presude u cjelini, razmotriti da li je dotično Pretresno vijeće utvrdilo neku činjenicu na temelju predočenih dokaza. Samo takve konstatacije mogu da predstavljaju činjenice o kojima je već presuđeno u okviru značenja pravila 94(B) Pravilnika o postupku i dokazima.⁴⁶

24. Na primjer, u Prvostepenoj presudi u predmetu *Kunarac*, više Predloženih činjenica potiče iz dijela presude naslovljenog "Dokazi", u kojem Pretresno vijeće u predmetu *Kunarac* razmatra dokaze, ali ne utvrđuje činjenice. Dio Presude u kojem Pretresno vijeće u predmetu *Kunarac* donosi zaključke naslovljen je "Nalazi Pretresnog vijeća". Pretresno vijeće utvrdit će samo one Predložene činjenice koje potiču iz ovog potonjeg dijela Prvostepene presude u predmetu *Kunarac*. Vijeće dodaje da u većini drugih presuda distinkcija između razmatranja dokaza i utvrđivanja činjenica od strane Vijeća nije tako očigledna. Prema tome, Vijeće će utvrditi, od slučaja do slučaja, da li Predložene činjenice odražavaju konstataciju relevantnog Vijeća bez obzira u kojem dijelu presude se dotična konstatacija pojavljuje.

25. Neke Predložene činjenice potiču iz presuda koje sadrže malo referenci u pogledu dokaza na kojima se zasnivaju. Takav je slučaj, na primjer, u Prvostepenoj presudi u predmetu *Tadić*. Iz teksta Prvostepene presude u predmetu *Tadić* je ipak jasno kada Vijeće samo raspravlja o dokazima, a kada utvrđuje činjenice. To što nije navedeno na kojim dokazima se zasnivaju ne sprečava Vijeće da formalno primi na znanje Predložene

---

⁴⁶ V. *Tužilac protiv Miće Stanišića i Stojana Župljanina*, predmet br. IT-08-91, Odluka kojom se djelomično odobrava zahtjev Miće Stanišića za formalno primanje na znanje činjenica o kojima je već presuđeno, 29. juni 2011., par. 5.

činjenice koje potiču iz Prvostepene presude u predmetu *Tadić*, pod uslovom da zadovoljavaju kriterijume za formalno primanje na znanje činjenica o kojima je presuđeno.

26. Na osnovu ovih razmatranja, Pretresno vijeće zaključuje da Predložene činjenice broj 63, 84, 254, 490, 582-584, 568-589, 593-597, 601-603, 615-620, 861, 926, 928, 1077 i 1087-1088 ne predstavljaju zaključke relevantnog Pretresnog vijeća i da ih prema tome Vijeće neće dalje razmatrati. Osim toga, Predložena činjenica 410, prenosi tekst sažetka optužbi iz relevantnog predmeta i ne odražava, prema tome, zaključke koje je donijelo Pretresno vijeće.

27. Vijeće smatra da određene Predložene činjenice⁴⁷ sadrže u suštini subjektivne kvalifikacije za koje se ne može smatrati da su čisto činjenične prirode.⁴⁸ Na primjer, u Predloženoj činjenici br. 945 navodi se:

Možda je najzloglasniji od logora, sa najgroznijim uslovima, bio logor Omarska.

Vijeće iz te Predložene činjenice ne može utvrditi nikakvo objektivno značenje riječi "notoran" i "strašan". Osim toga, riječ "[m]ožda" ne ukazuje na to da je riječ o čisto činjeničnoj konstataciji Pretresnog vijeća i neprimjerena je za formalno primanje na znanje. Vijeće ne može prihvatiti takve subjektivne kvalifikacije zato jer one predstavljaju utiske prethodnih Pretresnih vijeća o činjenicama koje su utvrdila, a ne same činjenične zaključke.

28. Više Predloženih činjenica je repetitivno u odnosu na prethodne Predložene činjenice. Pri odlučivanju koje od repetitivnih Predloženih činjenica treba prihvatiti, Pretresno vijeće formalno prima na znanje one činjenice koje nalazi jasnijim i

---

⁴⁷ Predložene činjenice br. 173, 466, 655-656, 945. Osim toga, dio Predložene činjenice 466 spojen je sa Predloženom činjenicom 467.

⁴⁸ V. *Tužilac protiv Miće Stanišića i Stojana Župaljanina*, predmet br. IT-08-91-T, Odluka kojom se djelomično odobrava zahtjev tužilaštva za formalno primanje na znanje činjenica o kojima je već presuđeno, 1. april 2010., (dalje u tekstu: Odluka u predmetu *Stanišić i Župaljanin*), par. 47.

konkretnijim.⁴⁹ Vijeće je pažljivo razmotrilo sljedeće Predložene činjenice i smatra, na osnovu dokaza na kojima se one zasnivaju, da se značajno preklapaju sa drugim predloženim činjenicama: Predložene činjenice br. 4, 107, 129, 381, 396, 452, 477, 536, 559, 663, 779-780, 783-784, 832, 1170, 1172-1176, 1182 i 1189.⁵⁰ Vijeće nadalje nalazi da su Predložene činjenice br. 644, 729-730, 932 i 1156 identične drugim Predloženim činjenicama.⁵¹ Gore Predložene činjenice neće prema tome biti dalje razmatrane.

29. Vijeće smatra da određene Predložene činjenice koje su u kontradikciji s drugima ne zadovoljavaju taj prvi kriterijum za formalno primanje na znanje činjenica o kojima je presuđeno. Što se tiče Predložene činjenice br. 265, Vijeće smatra da je način na koji je ta Predložena činjenica formulisana nejasan, budući da nedostaje navod o vremenu događaja. Čitajući relevantnu presudu, Vijeće zaključuje da bi vrijeme događaja bilo "sve do potkraj 1991". Međutim, ova Predložena činjenica bi tako preformulisana bila u kontradikciji sa Predloženom činjenicom br. 264. Prema tome, Vijeće neće dalje razmatrati te Predložene činjenice.

30. Nadalje, Vijeće zaključuje da Predložene činjenice br. 59, 229, 262, 268, 305, 319, 395, 442, 444, 509, 518, 648, 653, 712, 985 i 1200 nisu konkretne i jasne ili su pak neodređene i uopštene, pa prema tome ne zadovoljavaju zadane kriterijume. Predložena činjenica br. 712 ne specificira na koji se napad točno misli, i to nije jasno ni iz konteksta u koji je dotična Predložena činjenica uklopljena unutar Zahtjeva, kao ni iz konteksta izvorne presude.

---

⁴⁹ V. Odluka u predmetu *Stanišić i Župljanin*, par. 48.

⁵⁰ Predložena činjenica br. 4 je slična Predloženoj činjenici br. 48; Predložena činjenica br. 107 je slična Predloženoj činjenici br. 108; Predložena činjenica br. 129 Predloženoj činjenici br. 130; Predložena činjenica br. 381 Predloženoj činjenici br. 345; Predložena činjenica br. 396 Predloženoj činjenici br. 397; Predložena činjenica br. 452 Predloženoj činjenici br. 308; Predložena činjenica br. 477 Predloženoj činjenici br. 476; Predložena činjenica br. 536 Predloženim činjenicama br. 568 i 570; Predložena činjenica br. 559 Predloženoj činjenici br. 561 i 563; Predložena činjenica br. 663 činjenici 660; Predložena činjenica br. 779 Predloženoj činjenici br. 760; Predložena činjenica br. 780 Predloženim činjenicama 761 i 762; Predložena činjenica br. 783 Predloženoj činjenici br. 760; Predložena činjenica br. 784 Predloženoj činjenici br. 762; Predložena činjenica br. 832 Predloženim činjenicama 821-827; Predložena činjenica br. 1170 Predloženoj činjenici br. 1171; Predložene činjenice 1172-1176 Predloženoj činjenici br. 1171; Predložena činjenica br. 1182 Predloženoj činjenici br. 1183; Predložena činjenica br. 1189 Predloženim činjenicama br. 1143-1144 i 1146.

⁵¹ Predložena činjenica br. 643 identična je Predloženoj činjenici br. 644; Predložena činjenica br. 727 Predloženoj činjenici br. 729; Predložena činjenica br. 728 Predloženoj činjenici br. 730; a Predložena činjenica 1140 Predloženoj činjenici br. 1156.

31. Osim toga, Predložene činjenice br. 718 i 721 usko su povezane, pa je Vijeće odlučilo da ih, kako bi ih razjasnilo, spoji u Predloženu činjenicu br. 721. Predložena činjenica br. 718 se shodno tome neće razmatrati. Isto tako, dio Predložene činjenice br. 466 spojen je sa Predloženom činjenicom br. 467.⁵²

32. Dakle, Vijeće se uvjerilo da sljedeće Predložene činjenice ne ispunjavaju prvi kriterijum za formalno primanje na znanje i da shodno tome više neće biti razmatrane: činjenice br. 4, 59, 63, 84, 107, 129, 173, 229, 254, 262, 264-265, 268, 305, 319, 381, 395-396, 410, 442, 444, 452, 466, 477, 490, 509, 518, 536, 559, 582-584, 586-589, 593-597, 601-603, 615-620, 644, 648, 653, 655-656, 663, 712, 718, 729-730, 779-780, 783-784, 832, 861, 926, 928, 932, 945, 985, 1077, 1087-1088, 1156, 1170, 1172-1176, 1182, 1189 i 1200.

33. Osim toga, Vijeće je identifikovalo više Predloženih činjenica koje ne zadovoljavaju zadani kriterijum i koje Vijeće ne može formalno primiti na znanje u njihovom sadašnjem obliku. Međutim, umjesto da ih odbaci u cijelosti, Vijeće smatra da je tu tom slučaju primjereno njihovo preformuliranje ili redigovanje, tako da zadovoljava relevantni kriterijum (Vidi Dodatak). S tim u vezi, veliki broj Predloženih činjenica u sadašnjem obliku nije jasan, i konkretan i ne može se identifikovati.⁵³ Na primjer, Predloženim činjenicama br. 37, 85, 136, 144, 257, 269, 288, 324, 360, 407, 514, 527, 580, 585, 699, 746, 775, 1086, 1093, 1096-1097 i 1104-1106 nedostaju navodi o vremenu i mjestu. Neke rečenice iz Predloženih činjenica br. 308, 446-447, 525, 761, 1115 i 1088 su općenito uzevši uopštene i neodređene. Predložene činjenice br. 61, 201, 558, 705, 946, 960, 1037, 1044 i 1071 sadrže pasuse koji ne predstavljaju relevantne zaključke

---

⁵² Vidi fusnotu supra 47.

⁵³ Predložene činjenice br. 19, 25, 34, 37, 70, 85, 95, 100-101, 104, 108, 111, 118, 121, 132, 136, 138, 144, 151, 154, 164, 170, 172, 184, 187, 189, 193, 211, 222, 225, 227, 233, 257, 266, 269, 288, 292, 294, 303, 308, 316, 324, 344, 347, 350, 355, 360-361, 363, 367, 375, 388, 391, 397, 407, 425-426, 474, 476, 484, 493, 499, 506, 514, 527, 531, 540, 557, 564, 574, 578, 580, 585, 604-605, 608, 610-612, 621, 638, 678, 699, 720-721, 724, 740, 746, 756, 759-762, 773, 775-776, 781, 789-790, 792, 812, 827, 834, 846, 860, 886, 911, 917, 925, 929-930, 933, 936, 947, 951, 963, 975, 982-983, 1007, 1010, 1020, 1023, 1026, 1039, 1042, 1064, 1079, 1085-1086, 1093, 1096-1097, 1099, 1104-1106, 1123, 1135, 1137, 1142, 1146, 1148, 1151, 1154-1155, 1157, 1160, 1171, 1179, 1201, 1203, 1206, 1210, 1213, 1220, 1222, 1229-1230, 1232-1234, 1250, 1253-1254, 1256, 1260, 1263 i 1269.

Pretnog vijeća, već se u njima samo upućuje na dokaze prezentirane pred tim Pretnim vijećem. Predložene činjenice br. 36, 62, 67, 80, 95, 103, 114, 158, 260, 288, 296, 299, 432, 438, 465, 467, 521, 526, 547, 590, 633, 646, 651, 654, 657, 682, 834, 1010, 1033, 1073 i 1206 sadrže, osim činjeničnih zaključaka, u suštini subjektivne kvalifikacije pretnog vijeća u ranijem postupku. Određene Predložene činjenice sadrže unakrsne reference na druge dijelove presuda iz kojih potiču.⁵⁴ Na primjer Predložena činjenica br. 288 sadrži riječi "kao što je gore navedeno", koje se očigledno odnose na nešto što je ranije rečeno u izvornoj presudi. Neki dijelovi Predloženih činjenica br. 309, 424, 999, 1112, 1155, 1160 i 1246 su repetitivni ili se znatno preklapaju s informacijama sadržanim u drugim Predloženim činjenicama.⁵⁵ Te Predložene činjenice će Vijeće preformulisati kako bi zadovoljilo aktualne kriterijume (v. Dodatak).

C. Predložene činjenice moraju biti relevantne za pitanja iz predmetnog postupka

34. Tužilaštvo tvrdi da su Predložene činjenice u određenoj mjeri relevantne za pitanja iz predmetnog postupka.⁵⁶ Na tom osnovu odbrana osporava neke Predložene činjenice, pri čemu se veliki broj prigovora zasniva tvrdi da se oni odnose na određeni vremenski period, odnosno geografsku lokaciju izvan opsega Optužnice.⁵⁷ Isto tako, više Predloženih činjenica osporavaju se jer se odnose na vremenski period "prije nego što je optuženi imenovan na funkciju u VRS".⁵⁸ Vijeće smatra da premda se osporavane Predložene činjenice odnose na vremenski period odnosno geografsku lokaciju izvan opsega Optužnice, to te činjenice ne čini automatski irelevantnim za konkretni predmet.

⁵⁴ Predložene činjenice br. 30, 96, 124, 134, 140, 161, 196, 228, 232, 288, 301-302, 332, 377, 391, 409, 432, 441, 592, 613, 701, 736, 856, 901, 903, 934, 968, 1014, 1048, 1074, 1083, 1089, 1091, 1130, 1220 i 1244.

⁵⁵ Predložena činjenica br. 309 poklapa se djelomično sa Predloženom činjenicom 308, Predložena činjenica br. 424 s Predloženim činjenicama br. 425 i 426; Predložena činjenica br. 999 sa Predloženim činjenicama br. 948 i 950, Predložena činjenica br. 1112 sa Predloženim činjenicama br. 893-895, Predložena činjenica 1155 s Predloženom činjenicom br. 1139, Predložena činjenica br. 1160 sa Predloženom činjenicom br. 1142, Predložena činjenica br. 1246 s Predloženom činjenicom br. 1245.

⁵⁶ Zahtjev, par. 6, 13-14.

⁵⁷ Odgovor, par. 17 (šifra B1, C1, C12).

⁵⁸ Odgovor, par. 16 (šifra B1).

35. Osim toga, optuženi tvrdi da je veliki broj Predloženih činjenica postao problematičan zbog načina na koji ih je iznijelo tužilaštvo.⁵⁹ Upućujući na stupac 9 Dodatka Zahtjevu, odbrana tvrdi da Predložene činjenice tužilaštvo prikazuje kao činjenice koje pokazuju neposrednu krivičnu odgovornost optuženog.⁶⁰ Vijeće smatra da tužilaštvo u tom stupcu samo objašnjava relevantnost svake pojedine Predložene činjenice za ovaj predmet. Vijeće je izdalo uputu tužilaštvu da upravo iz tog razloga uvrsti taj stupac.⁶¹

36. Vijeće je ocijenilo sve Predložene činjenice, od slučaja do slučaja, i zaključilo našlo da sve Predložene činjenice koje zadovoljavaju ostale uslove za formalno primanje na znanje jesu relevantne za pitanja iz predmetnog postupka.

**D. Predložena činjenica ne smije sadržavati zaključke
ili kvalifikacije koji su u suštini pravne prirode**

37. Više Predloženih činjenica sadrže termine koji imaju i pravno i činjenično značenje - na primjer riječ "silovanje" ili riječ "ubistvo". Pri utvrđivanju da li je neki termin u Predloženim činjenicama pravne ili činjenične prirode, Vijeće termin ispituje u kontekstu u kojem se nalazi u presudi iz koje potiče.

38. Tužilaštvo tvrdi da Predložene činjenice zadovoljavaju taj kriterijum.⁶² Odbrana tvrdi da neke Predložene činjenice ne zadovoljavaju taj kriterijum.⁶³ Vijeće smatra da Predložene činjenice br. 437, 539, 681, 937 i 1145 sadrže zaključke, odnosno kvalifikacije koje su u suštini pravne prirode. Na primjer, u Predloženoj činjenici br. 681 upućuje se na "rasprostranjen i sistematski napad na nesrpsko civilno stanovništvo u opštini Foča". Vijeće, prema tome, neće formalno primiti na znanje te Predložene činjenice.

---

⁵⁹ Odgovor, par. 17.

⁶⁰ Ibid; vidi stupac 6 Dodatka Zahtjevu.

⁶¹ T. 102-103.

⁶² Zahtjev, par. 6.

⁶³ Odgovor, par. 16 (šifra C4, C7, C9), 19.

39. Vijeće nadalje zaključuje da Predložene činjenice br. 50, 682, 711, 884, 1026 i 1180 isto tako sadrže kvalifikacije pravne prirode. Međutim, umjesto da odbije te Predložene činjenice u cijelosti, Vijeće će izbrisati određene dijelove Predloženih činjenica i preformulisati ih kako bi sadržavale samo činjenične zaključke (v. Dodatak).

E. Predložene činjenice ne smiju se temeljiti na sporazumu strana u ranijem postupku

40. Tužilaštvo tvrdi da Predložene činjenice zadovoljavaju ovaj kriterijum.⁶⁴ Odbrana osporava više Predloženih činjenica po ovom kriterijumu tvrdeći da kada u presudi iz koje potiču nema podataka o iznosu postoji rizik da bi se konstatacija mogla zasnivati na usaglašenoj činjenici.⁶⁵ Vijeće napominje da je u većini relevantnih presuda, Pretresno vijeće jasno navelo da se njegove konstatacije zasnivaju na činjenicama u vezi s kojima se strane u izvornom postupku nisu sporile. Prema tome, ako u izvornoj presudi nema eksplicitnih podataka, Vijeće smatra da se zaključci Pretresnog vijeća ne zasnivaju na sporazumu među stranama. To uključuje Prvostepenu presudu u predmetu *Tadić*, u kojoj Pretresno vijeće jasno navodi kad je zaključak zasnovan na usaglašenoj činjenici, kao i Presudu u predmetu *Stakić*, u kojoj nijedan od zaključaka Pretresnog vijeća nije zasnovan na usaglašenim činjenicama.⁶⁶

41. U Prvostepenoj presudi u predmetu *Krajišnik*, broj usaglašenih činjenica je veoma malen i one su vezane za određene iz Optužnice. Nedostatak referenci na dokaze koji ih potkrepljuju ne bi, prema tome, automatski doveo do toga da Vijeće zaključi da je Predložena činjenica zasnovana na pitanjima o kojima su se strane u izvornom postupku usaglasile.⁶⁷ Prvostepena presuda u predmetu *Krnojelac* jasno ukazuje na to da je Predložena činjenica br. 523 zasnovana na pitanjima o kojima su se strane u relevantnom postupku usaglasile, pa Vijeće prema tome konstatuje da ta Predložena činjenica ne zadovoljava ovaj kriterijum.

---

⁶⁴ Zahtjev, par. 6.

⁶⁵ Odgovor, par. 16 (šifra C4, C7, C9), 19.

⁶⁶ V. *Tužilac protiv Duška Tadića*, predmet br. IT-94-24-T, Presuda, 7. maj 1997., par. 190; V. *Tužilac protiv Milomira Stakića*, IT-97-24-T, Presuda, 31. juli 2003., par. 965.

⁶⁷ V. *Tužilac protiv Momčila Krajišnika*, predmet br. IT-00-39-T, Presuda, 27. septembra 2006., par. 1185.

42. Što se tiče Prvostepene presude u predmetu *Kvočka* sve usaglašene činjenice iz ovog predmeta sadržane su u Zahtjevu tužilaštva od 11. januara 1999.⁶⁸ Predložena činjenica br. 452 navedena u ovom Zahtjevu slična je Predloženoj činjenici br. 1061. Uzimajući u obzir da nema podataka o izvoru u paragrafu iz kojeg potiče Predložena činjenica, Vijeću je nemoguće da provjeri da li se ona zasniva na usaglašenim činjenicama. Prema tome, Vijeće neće formalno primiti na znanje Predloženu činjenicu 1061.

43. Kada je Predložena činjenica zasnovana na činjenici koja se referira kako na sporazum među stranama, tako i na druge dokaze, Vijeće neće dalje razmatrati Predloženu činjenicu ili će odbaciti dio za koji se čini da se zasniva na sporazumu među stranama. To je slučaj s Predloženom činjenicom 133, koja se neće dalje razmatrati. Predložena činjenica 621 djelomično je zasnovana na usaglašenim činjenicama, i Vijeće će je preformulisati (vidi Dodatak), budući da se na osnovu teksta izvorne presude može utvrditi koji dio Predložene činjenice se zasniva na pitanjima koja nisu predmet spora u izvornom postupku. Odbrana tvrdi da se Predložena činjenica br. 311 zasniva na sporazumu o izjašnjavanju o krivici, i da je kao takva neprimjerena za formalno primanje na znanje. Međutim, izvor Predložene činjenice je dokazni predmet iz izvornog predmeta i iskaz svjedoka, koji nisu u vezi s izjašnjavanjem o krivici. Vijeće će, prema tome, formalno primiti na znanje tu Predloženu činjenicu.

F. Predložena činjenica ne može biti činjenica osporena u žalbenom postupku, ili ako jeste o njoj je donesena odluka u žalbenom postupku

44. Tužilaštvo tvrdi da Predložene činjenice nisu konstatacije osporene u žalbenom postupku.⁶⁹ Odbrana na osnovu tog kriterijuma ne osporava nijednu Predloženu činjenicu iz Dodatka A. Pretresno vijeće zaključuje da sve Predložene činjenice zadovoljavaju taj kriterijum.

---

⁶⁸ V. *Tužilac protiv Miroslava Kvočke i drugih*, predmet br. IT-98-30/1, Presuda, 2. novembar 2001., par. 8.

⁶⁹ Zahtjev, par. 19.

G. Predložena činjenica ne smije se odnositi na djela, ponašanje ili stanje svijesti optuženog

45. Tužilaštvo tvrdi da se neke Predložene činjenice odnose na kažnjivo ponašanje drugih osoba za koje tužilaštvo tvrdi da je optuženi krivično odgovoran, ali se ne tiču djela, ponašanja, odnosno *mens rea* optuženog.⁷⁰ Odbrana osporava više Predloženih činjenica po ovom kriterijumu, tvrdeći da se one "odnose na navodna djela ili osude lica podređenih optuženom, da one impliciraju navodna djela ili ponašanje optuženog, ili da se tiču odgovornosti optuženog, ili se odnose na cilj i učesnike udruženog zločinačkog poduhvata".⁷¹ Mnoge predložene činjenice osporavaju se na temelju toga da se odnose na vremenski period "prije nego što je optuženi imenovan u VRS" i da bi stoga mogle da impliciraju njegovu odgovornost za djela njegovih prethodnika.⁷² Vijeće smatra da se te Predložene činjenice ne odnose na djela, ponašanje ili stanje svijesti optuženog.

46. Na osnovu ovih razmatranja i u skladu s mjerodavnim pravom, Vijeće se uvjerilo da Predložene činjenice, uz izuzetak Predloženih činjenica br. 168-169, 247 i 802, zadovoljavaju ovaj kriterijum. Kako su formulisane u izvornoj presudi Predložene činjenice br. 168-169 i 247 upućuju i na optuženog, a predložena činjenica br. 802 direktno upućuje na naređenja koja je izdao optuženi. Te Predložene činjenice neće, prema tome, biti dalje razmatrane.

H. Predložene činjenice kako ih je formulisala strana koja ih predlaže ne smiju se suštinski razlikovati od činjenica o kojima je presuđeno u izvornoj presudi

47. Tužilaštvo tvrdi da se Predložene činjenice suštinski ne razlikuju od činjenica o kojima je presuđeno u ranijim presudama.⁷³ Odbrana tvrdi da se u mnogim Predloženim

---

⁷⁰ Zahtjev, par. 8-9.

⁷¹ Odgovor, par. 16 (šifra C3 i C6).

⁷² Odgovor, par. 16 (šifra B1).

⁷³ Zahtjev, par. 6-7.

činjenicama ne koriste iste formulacije kao u izvornoj presudi, ili da su izvađene iz konteksta, pa da ih Vijeće stoga ne bi trebalo formalno primati na znanje.⁷⁴ Vijeće je pažljivo razmotrilo svaku Predloženu činjenicu kako bi odlučilo da li se Predložene činjenice suštinski razlikuju od činjenica utvrđenih u izvornoj presudi, to jest da li navode na krivi trag ili nisu konzistentne sa činjenicama koje su formalno primljene na znanje u izvornoj presudi. S tim u vezi, Vijeće napominje da modifikacije u smislu formatiranja ili uređivanjem teksta ne mijenjaju značenje i sadržaj Predloženih činjenica.

48. Neke od Predloženih činjenica sadrže činjenične zaključke koji se odnose na širi kontekst dok u njihovom izvoru upućuje na neku konkretnu situaciju. Dokazi na koje se upućuje u ranijim presudama za Vijeće nisu odlučujući faktor. Vijeće pregledava i formalno uzima na znanje činjenične zaključke relevantnih pretresnih vijeća, a ne dokaze na koje se u njima upućuje.

49. Na osnovu ovih razmatranja, Vijeće smatra da Predložene činjenice br. 537 i 600 navode na krivi trag i da ih Vijeće ne može preformulisati kako bi kako bi zadovoljile ovaj kriterijum. Na primjer, Predložena činjenica br. 600 sadrži više detalja nego izvorna presuda. Te predložene činjenice se suštinski razlikuju od činjenica koje su formalno primljene na znanje u izvornoj presudi, pa prema tome neće biti dalje razmatrane.

50. Vijeće nadalje smatra da Predložene činjenice br. 9-11, 42, 190, 214, 260, 302-303, 309, 333, 386, 421, 423, 429, 482-483, 626, 672, 738, 773, 806, 811, 915, 924, 1013, 1106, 1128, 1134 i 1245 u sadašnjem obliku navode na krivi trag ili ne prenose tačno tekst iz izvorne presude. Prema tome, Vijeće je preformulisalo gorenavedene Predložene činjenice (v. Dodatak). Na primjer, u sadašnjem obliku Predložena činjenica br. 10 glasi:

I na jednim i na drugim izborima, SDA je pobijedila SDS sa neznatnom većinom glasova.

---

⁷⁴ Odgovor, par. 16 (šifra C5).

Činjenica, kako je predložena, ukazuje na to da je SDA odnijela pobjedu nad SDS-om na republičkom nivou i u svim opštinama, dok se izvorna presuda odnosi samo na republički nivo i opštinu Prijedor. Vijeće je, prema tome, preformulisalo Predloženu činjenicu tako da ona sada glasi:

I na jednim i na drugim izborima, na opštinskim izborima u Prijedoru i na republičkim izborima, SDA je pobijedila sa neznatnom većinom glasova.

IV. DISPOZITIV

51. S obzirom na gore iznijeto rezonovanje i na osnovu pravila 54 i 94 Pravilnika, Vijeće:

djelomično **ODOBRAVA** Zahtjev i formalno prima na znanje sljedeće Predložene činjenice:

1) 1-3, 5-8, 12-18, 20-24, 26-29, 31-33, 35, 38-41, 43-49, 51-58, 60, 64-66, 68-69, 71-79, 81-83, 86-87, 97-99, 102, 105-106, 109-110, 112-113, 115-117, 119-120, 122-123, 125-128, 130-131, 135, 137, 139, 141-143, 145-150, 152-153, 155-157, 159-160, 162-163, 165-167, 171, 174-183, 185-186, 188, 191-192, 194-195, 197-200, 202-210, 212-213, 215-221, 223-224, 226, 230-231, 234-246, 248-253, 255-256, 258-259, 261, 263, 267, 270-274, 281-287, 289-291, 293, 295, 297-298, 300, 304, 306, 310-315, 317-318, 320-321, 323, 325-331, 334-343, 345-346, 348-349, 351-354, 356-359, 362, 364-366, 368-374, 376, 378-380, 383-385, 387, 389-390, 392-394, 398-406, 408, 411-420, 422, 427-428, 430-431, 433-436, 439-440, 443, 445, 448-451, 453-464, 468-473, 475, 478-481, 485-489, 491-492, 494-495, 498, 500-505, 507-508, 510-513, 515-517, 519-520, 524, 528-530, 532-535, 538, 541-546, 548, 550-556, 560-563, 565-573, 575-577, 579, 581, 591, 598-599, 606-607, 609, 614, 622-625, 627-632, 634-637, 639-643, 645, 647, 649-650, 652, 658-662, 664-671, 673-677, 679-680, 683-698, 700, 702-704, 706-710, 713-717, 719, 722-723, 725-728, 731-735, 737, 739, 741-745, 747-755, 757-758,

763-772, 774, 777-778, 782, 785-788, 791, 793-801, 803-805, 807-810, 813-826, 828-831, 833, 835-845, 847-855, 857-859, 862-883, 885, 887-900, 902, 904-910, 912-914, 916, 918-923, 927, 931, 935, 938-944, 948-950, 952-959, 961-962, 964-967, 969-974, 976-981, 984, 986-998, 1000-1006, 1008-1009, 1011-1012, 1015-1019, 1021-1022, 1024-1025, 1027-1029, 1031-1032, 1034-1036, 1038, 1040-1041, 1043, 1045, 1047, 1049-1060, 1062-1063, 1065-1070, 1072, 1075-1076, 1078, 1080-1082, 1084, 1090, 1092, 1094-1095, 1098, 1100-1103, 1107-1111, 1113-1114, 1116-1122, 1124-1127, 1129, 1131-1133, 1136, 1138-1141, 1143-1144, 1147, 1149-1150, 1152-1153, 1158-1159, 1161-1169, 1177-1178, 1181, 1183-1187, 1190-1199, 1202, 1204-1205, 1207-1209, 1211-1212, 1214-1219, 1221, 1223-1228, 1231, 1235-1243, 1247-1249, 1251-1252, 1255, 1257-1259, 1261-1262 i 1264-1268 na osnovu pravila 94 (B);

2) 9-11, 19, 25, 30, 34, 36-37, 42, 50, 61-62, 67, 70, 80, 85, 95-96, 100-101, 103-104, 108, 111, 114, 118, 121, 124, 132, 134, 136, 138, 140, 144, 151, 154, 158, 161, 164, 170, 172, 184, 187, 189-190, 193, 196, 201, 211, 214, 222, 225, 227-228, 232-233, 257, 260, 266, 269, 288, 292, 294, 296, 299, 301-303, 308-309, 316, 324, 332-333, 344, 347, 350, 355, 360-361, 363, 367, 375, 377, 386, 388, 391, 397, 407, 409, 421, 423-426, 429, 432, 438, 441, 446-447, 465, 467, 474, 476, 482-484, 493, 499, 506, 514, 521, 525-527, 531, 540, 547, 557-558, 564, 574, 578, 580, 585, 590, 592, 604-605, 608, 610-613, 621, 626, 633, 638, 646, 651, 654, 657, 672, 678, 682, 699, 701, 705, 711, 720-721, 724, 736, 738, 740, 746, 756, 759-762, 773, 775-776, 781, 789-790, 792, 806, 811-812, 827, 834, 846, 856, 860, 884, 886, 901, 903, 911, 915, 917, 924-925, 929-930, 933-934, 936, 946-947, 951, 960, 963, 968, 975, 982-983, 999, 1007, 1010, 1013-1014, 1020, 1023, 1026, 1033, 1037, 1039, 1042, 1044, 1048, 1064, 1071, 1073-1074, 1079, 1083, 1085-1086, 1089, 1091, 1093, 1096-1097, 1099, 1104-1106, 1112, 1115, 1123, 1128, 1130, 1134-1135, 1137, 1142, 1146, 1148, 1151, 1154-1155, 1157, 1160, 1171, 1179-1180, 1188, 1201, 1203, 1206, 1210, 1213, 1220, 1222, 1229-1230, 1232-1234, 1244-1246, 1250, 1253-1254, 1256, 1260, 1263 i 1269 na osnovu pravila 94 (B), s promjenama koje se navode u ovoj odluci (v. takođe Dodatak);

3) 496-497 i 522 na osnovu pravila 94 (A);

UPUĆUJE Tužilaštvo da podnese izmijenjeni Spisak svjedoka u pogledu vremena potrebnog za svjedočenje onih svjedoka čiji iskaz treba prilagoditi i da navede koji će svjedoci biti povučeni u svjetlu odluke Vijeća o formalnom primanju na znanje gorenavedenih Predloženih činjenica u roku od dvije sedmice od zavođenja ove odluke u spis;

ODGAĐA svoje odluke o Predloženim činjenicama sadržanim u Dodacima B i C, kao i proceduri vezanoj za dokaze u postupku pobijanja; te

ODBACUJE ostatak Zahtjeva.

Sastavljeno na engleskom i francuskom, pri čemu je mjerodavna engleska verzija.

/potpis na originalu/

sudija Alphons Orie,

predsjedavajući

Dana 28. februara 2012.

U Haagu,

Nizozemska

[pečat Međunarodnog suda]

**DODATAK ODLUCI PO ZAHTJEVU TUŽILAŠTVA ZA
FORMALNO PRIMANJE NA ZNANJE ČINJENICA O
KOJIMA JE PRESUĐENO U DODATKU "A"**

Tabela činjenica o kojima je presuđeno,
koje je Vijeće izmijenilo

Broj predložene činjenice	Izmijenjena činjenica o kojoj je presuđeno
I. ISTORIJSKI I POLITIČKI KONTEKST	
B. Politički razvoj događaja u Bosni i Hercegovini od 1990. do početka 1991.	
9	Najznačajnije novoosnovane političke stranke u Bosni i Hercegovini su bile: muslimanska Stranka Demokratske Akcije (SDA), Srpska Demokratska Stranka (SDS) i Hrvatska Demokratska Zajednica (HDZ).
10	I na jednim i na drugim izborima, na opštinskim izborima u Prijedoru i na republičkim izborima, SDA je pobijedila SDS sa neznatnom većinom glasova.
11	Rezultati izbora bili su zapravo malo više od odraza etničkog sastava stanovništva, jer je svaka etnička grupa glasala za svoju nacionalističku stranku.
19	SDA, SDS i HDZ postigli su sporazum da se na najviši položaj, položaj predsjednika vlade, imenuje predstavnik HDZ-a, na položaj predsjednika Skupštine predstavnik SDS-a, a na položaj predsjednika Predsjedništva predstavnik SDA (imenovani su bili Jure Pelivan, Momčilo Krajišnik i Alija Izetbegović).
25	U tri CSB-a najviše funkcije dodijeljene su SDS-u.
30	Pored toga, Skupština je odlučivala o organizaciji i radu izvršnog odbora i drugih lokalnih organa vlasti.
34	U republičkoj skupštini Bosne i Hercegovine, saradnja između muslimanskih i srpskih političkih stranaka s vremenom je bivala sve teža. Početna Koalicija republičke vlade raspala se u oktobru 1991. i potpuno propala u januaru 1992.
36	Sukob između Srbije i Hrvatske je, nakon što je Hrvatska proglasila nezavisnost, u junu 1991., poslužio da se pojača zategnutost između tri etničke grupe u Bosni i Hercegovini.
37	Početkom 1991., SDS je započeo program regionalizacije, SDS je osnovao područja pod kontrolom bosanskih Srba tako što je opštine u kojima su živjeli bosanski Srbi povezao u zajednicu i osnovao paralelne organe vlasti, s ciljem da se ta teritorija izdvoji iz efektivne kontrole organa vlasti SRBiH.

C. Stvaranje srpskih autonomnih regija i oblasti u Bosni i Hercegovini	
42	U septembru 1991., proglašeno je nekoliko srpskih autonomnih oblasti u Bosni i Hercegovini, uključujući Srpsku Autonomnu Regiju Krajinu.
50	U septembru 1991., kao dio šire operacije JNA u Hrvatskoj, mobilisan je 5. korpus JNA (stacioniran u Bosni i Hercegovini u mirnodopsko vrijeme) i razmješten u Hrvatskoj.
61	Nalog je predsjednicima svih opština u ARK-u 29. oktobra 1991. teleksom poslao Radoslav Brđanin.
62	ARK se naročito, od samog nastanka, isticala nezavisnim postupcima, kad su njene vlasti počele zauzimati televizijske i radio predajnike i emitovati "srpske" programe koji su kod ljudi drugih nacionalnosti izazivali strah.
67	Svaka strana se suprotstavljala opciji druge strane.
D. Stvaranje Skupštine bosanskih Srba	
70	U raspravi o glasanju za proglašenje suvereniteta u noći između 14. i 15. oktobra 1991., kada su SDA i HDZ odlučile da će se ipak glasati, Momčilo Krajišnik, u svojstvu predsjednika Skupštine, odgodio je daljnje zasjedanje za sljedeće jutro.
80	Ako je većina stanovništva u jednoj opštini glasala za ostanak u sastavu Jugoslavije, ostala je cijela opština. U slučaju opština u kojima većina stanovništva nije učestvovala u plebiscitu SDS-ov prijedlog bio je da se gledaju rezultati u pojedinim mjesnim zajednicama ili naseljima: ako je neka mjesna zajednica glasala za ostanak, tada se samo ta mjesna zajednica smatra dijelom Jugoslavije, a ostala područja opštine mogu da se priključe nezavisnoj Bosni i Hercegovini.
85	Na trećoj sjednici Skupštine bosanskih Srba, održanoj 11. decembra 1991., donesena je preporuka da se osnuju zasebne (srpske) skupštine opština na područjima gdje su Srbi u manjini. Skupština bosanskih Srba naglasila je da, usprkos tome, poslanici treba da nastave da rade u svojim (bosanskohercegovačkim) opštinskim skupštinama i organima "osim ako je takav rad u suprotnosti sa zahtjevima očuvanja ravnopravnosti i interesa srpskog naroda".
95	Dokument naslovljen "Uputstvo za organizovanje i aktivnosti organa srpskog naroda u Bosni i Hercegovini u izvanrednim okolnostima", datiran "Sarajevo, 19. decembar 1991." odražavao je politiku SDS-a, i došao je do lokalnih vođa SDS-a u periodu od 20. decembra 1991. do početka 1992. godine.
96	Uputstvo je primljeno i provedeno, u potpunosti ili djelomično, u nekoliko opština u Bosni i Hercegovini. U nekoliko opština SDS se u svojim aktivnostima oslanjao na Uputstvo, naročito u postupku proglašenja srpske opštine.

E. Proglašenje Republike bosanskih Srba	
100	Poslanici su onda formirali Ministarski savjet koji će djelovati pod nadzorom Skupštine bosanskih Srba.
101	Dana 9. januara 1992., Skupština bosanskih Srba jednoglasno je proglasila “Republiku srpskog naroda Bosne i Hercegovine” kao federalnu jedinicu jugoslovenske federalne države. Skupština je dodala sljedeće: “Teritorijalno razgraničenje sa političkim zajednicama drugih naroda Bosne i Hercegovine, kao i razrješenje drugih međusobnih prava i obaveza, izvršiće se mirnim putem i dogovorno”.
103	Usprkos tome, naoružavanje srpskog stanovništva vršeno je u istom periodu uz podršku SDS-a.
104	U Ministarski savjet su imenovani i Vitimir Žepinić i Mićo Stanišić, visoki funkcionari u MUP-u Bosne i Hercegovine, prvi kao ministar unutrašnjih poslova, a drugi kao ministar bez portfelja.
108	S jedne strane, vodstvo SDS-a učestvovalo je u pregovorima s drugim stranama ne bi li pronašlo prihvatljiva rješenja za pripadnike tri naroda u Bosni i Hercegovini. S druge strane, aktivno su se pripremali za jednostrano izdvajanje iz Bosne i Hercegovine onih dijelova teritorije koje su smatrali srpskim u slučaju da pregovori ne budu uspješni.
111	Dana 11. januara 1992. Radovan Karadžić i optuženi prisustvovali su prvom sastanku Ministarskog savjeta bosanskih Srba i učestvovali u diskusiji o “realizaciji zadataka koji proizlaze iz Deklaracije ... Republike srpskog naroda Bosne i Hercegovine” koja je usvojena dva dana ranije.
114	Na tom sastanku predsjednici srpskih autonomnih oblasti postali su članovi Ministarskog savjeta po službenoj dužnosti.'
118	Dana 17. januara 1992., na sjednici Ministarskog savjeta odlučeno je da se Ustavna komisija i Ministarski savjet zaduže da do 15. februara 1992. pripreme prijedloge zakona kako bi republika bosanskih Srba mogla početi da funkcioniše.
121	Dana 17. februara 1992., na sastanku Opštinskog odbora SDS-a Prijedor zabilježeno je da je “nužno aktivirati drugi stepen stava Glavnog odbora SDS BiH. Obavezno aktivistima i povjerenicima pokriti prostor i stanovništvo (Srbe). Bezbjedonosno zaštićivanje svako svoga područja.”
124	Do 23. februara 1992, predstavnici SDS-a (među njima Karadžić i Krajišnik) i druge dvije nacionalne grupe usaglasili su se u vezi s izjavom o načelnom stavu o novom

	ustavnom uređenju Bosne i Hercegovine.
132	Navodi se: "Građani Republike su ravnopravni u slobodama, pravima i dužnostima, jednaki su pred zakonom i uživaju istu pravnu zaštitu bez obzira na rasu, pol, jezik, nacionalnu pripadnost, vjeroispovijest, socijalno porijeklo, rođenje, obrazovanje, imovno stanje, političko i drugo uvjerenje, društveni položaj ili drugo lično svojstvo".
F. Osnivanje Republike bosanskih Srba	
134	Početakom 1992. SDA je vršio pritisak za proglašenje nezavisnosti Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine. Referendum o pitanju nezavisnosti održan je 29. februara i 1. marta 1992. Bosanski Srbi su u velikom broju bojkotovali referendum, na kojem je velikom većinom izglasana nezavisnost.
136	Početakom aprila 1994., oružani sukobi među nacionalnim grupama izbijali su širom Bosne i Hercegovine: ljudi povezani sa tri nacionalne stranke podigli su u Sarajevu i oko njega kontrolne punktove i barikade.
138	Dana 11. marta 1992., Skupština bosanskih Srba odlučila je da nastavi međunarodne pregovore o konfederalnoj organizaciji za sve tri nacionalne grupe.
140	Dana 18. marta 1992., pregovarači su se ponovo obratili Skupštini bosanskih Srba.
144	Dana 24. marta 1992., Skupština bosanskih Srba naložila je novoj Vladi da do 27. marta pripremi "operativni plan zauzimanja vlasti, odnosno uspostavljanja vlasti u Srpskoj Republici Bosni i Hercegovini u oblastima unutrašnjih poslova, narodne odbrane, platnog prometa ... u svim opštinama u kojima imamo srpsku vlast i u onim u kojima smo tek formirali srpske opštine".
G. Zakonski okvir Skupštine bosanskih Srba	
151	Ustavom republike bosanskih Srba od 28. februara 1992. skupštini bosanskih Srba povjerena je ustavna i zakonodavna vlast.
154	Skupština bosanskih Srba, kojom predsjedava predsjednik (predsjedavajući) i dva potpredsjednika, ima ovlaštenja da donosi zakone i utvrđuje visinu budžeta i teritorijalnu organizaciju republike.
158	Bez obzira na to ko je pokrenuo donošenje zakonskih propisa, uvijek ih je zvanično predlagala Vlada.
161	Skupština bosanskih Srba raspravljala je o radu Vrhovnog suda, javnog tužilaštva i o ustavnosti republičkih zakona prema mišljenju Ustavnog suda.
164	Predsjednik skupštine imao je ovlaštenja da predlaže dnevni red sjednica Skupštine i da saziva Skupštinu na vlastitu inicijativu ili na zahtjev vlade bosanskih Srba ili jedne

	trećine poslanika u Skupštini.
H. Rad Skupštine bosanskih Srba	
170	Pored SDS-a, predstavnike u Skupštini bosanskih Srba imale su Reformistička stranka, bivši Savez komunista i Srpski pokret obnove.
172	Aktivnosti Skupštine bosanskih Srba finansijski je potpomogao SDS.
J. Formiranje Vlade bosanskih Srba	
184	Aleksandar Buha, ministar spoljnih poslova u Vladi bosanskih Srba, bio je zadužen za kontakte s predstavnicima međunarodne zajednice, između ostalih i s predstavnicima Sjedinjenih Američkih Država i OEBS-a.
187	Vlada je, kao nezavisno izvršno tijelo, prvi put zasjedala bez SNB-a na svojoj 13. sjednici od 23. maja 1992.
189	Hotel "Kikinda" na Palama funkcionisao je kao sjedište ustanova bosanskih Srba (Skupštine, Predsjedništva, Vlade) do juna 1992.
190	U aprilu 1992. Nikola Koljević predložio je pukovniku JNA Bogdanu Subotiću da obrazuje ministarstvo odbrane bosanskih Srba. Branko Đerić i Skupština su bili upoznati s tim.
K. Rad Vlade bosanskih Srba	
193	Nedeljko Lakić, sekretar Vlade od 27. aprila 1992. nadalje, sastajao se s predsjednikom vlade Đerićem otprilike dva puta sedmično i saradivao s njim i drugim ministrima u vezi s organizacijom sjednica Vlade bosanskih Srba.
196	Vlada se bavila pitanjem napuštenih kuća i stanova u opštinama, kao i pitanjem muslimanske imovine uopšte.
201	Branko Đerić je u oktobru 1992. dao ostavku na dužnost predsjednika Vlade.
M. Komisija bosanskih Srba za razmjenu	
211	Dana 8. maja 1992. Vlada bosanskih Srba je formirala Centralnu komisiju za razmjenu ratnih zarobljenika i lica lišenih slobode.
214	Komisija je pritom trebala da u cjelini vodi računa o razlici između civila i ratnih zarobljenika - civili su trebali da budu pušteni na slobodu, a ratni zarobljenici zaštićeni od toga da krizni štabovi ili paravojne jedinice nad njima eventualno čine krivična djela. Međutim, u praksi su razmjene zarobljenika bile prepuštene odluci pojedinih komisija za razmjenu u svakoj regiji.

N. Funkcionisanje i rad Predsjedništva bosanskih Srba	
222	Biljana Plavšić i Nikola Koljević, kao izabrani srpski članovi Predsjedništva Bosne i Hercegovine, postali su <i>ipso facto</i> članovi ovog kolektivnog tijela.
225	Predsjednik republike bosanskih Srba ovlašten je da postavlja, unapređuje i razrješava vojne starješine, sudije vojnih sudova i vojne tužioce.
227	Povremeno su na sjednicama Predsjedništva prisustvovali predstavnici opštinskih vlasti, kao i pravnici, stručnjaci i oficiri vojske.
228	Dok je u pravilu zakonodavna vlast u rukama Skupštine, za vrijeme stanja neposredne ratne opasnosti koje je proglašeno 15. aprila 1992. na zajedničkoj sjednici SNB-a i Vlade, zakonodavnu vlast imao je predsjednik republike. U periodu od aprila do avgusta 1992. Predsjedništvo se često pozivalo na odredbu iz Ustava na osnovu koje Predsjedništvo ima pravo da donosi zakone.
232	Predsjedništvo bosanskih Srba u stvari je funkcionisalo sa pet članova od svog nastanka 12. maja 1992.
233	Predsjedništvo sastavljeno od pet članova, djelovalo je u svojstvu vrhovnog komandanta republike bosanskih Srba do 17. decembra 1992. kada je Skupština bosanskih Srba izabrala Karadžića za predsjednika republike bosanskih Srba, a Koljevića i Plavšićevu za potpredsjednike.
II. JNA, VRS, SRPSKI MUP I MUP BOSANSKIH SRBA	
A. Opšte činjenice u vezi s JNA	
257	Oko 1968. godine uspostavljen je sistem odbrane poznat kao “opštenarodna odbrana” za zaštitu Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije od napada spolja.
260	JNA je bila nacionalna vojska, opremljena svim konvencionalnim oružjem i oruđem koje posjeduju moderne evropske vojske.
B. Umiješanost JNA u BiH	
266	U drugoj polovini 1991., JNA je uglavnom rasformirala jedinice TO u pretežno muslimanskim i hrvatskim područjima Bosne i Hercegovine.
269	Početkom 1992., naoružavanje i mobilizacija stanovništva u saradnji s JNA su pojačani.

288	Prije maja 1992., JNA je odigrala značajnu ulogu u obuci i opremanju paravojskih snaga bosanskih i hrvatskih Srba. U 1991. godini i dalje tokom 1992., te snage su saradivale sa JNA i djelovale pod komandom i u okviru JNA. Ove snage su uključivale Arkanovu Srpsku dobrovoljačku gardu i različite snage koje su sebe nazivale četnicima, naziv koji je, kako je rečeno, značajan iz borbi u Drugom svjetskom ratu protiv njemačkih, italijanskih i hrvatskih snaga u Jugoslaviji. Neke su čak obučavane u krugu 5. korpusa JNA u Banja Luci. Oslanjanje JNA na takve snage bilo je odraz opšte nestašice ljudstva.
292	Dana 28. aprila 1992., JNA, odnosno Savezni sekretarijat narodne odbrane SFRJ osnovao je brigade posebnih jedinica milicije (PJM) i Upravu PJM u okviru Ministarstva odbrane RSK.
294	Posavina je bila od strateškog značaja jer je povezivala Krajinu u Hrvatskoj i Bosansku Krajinu sa Srbijom.
296	U sklopu Operacije <i>Koridor 92</i> mnoge kuće su spaljene i mnogi civili, uključujući Hrvate, ubijeni na području Posavine.
299	Milan Martić i Borislav Đukić komandovali su odredom policije RSK tokom druge faze Operacije <i>Koridor 92</i> .
C. Vojska Republike Srpske	
301	Vojne operacije JNA koje su pod komandom Beograda započele prije 19. maja 1992. nisu odmah obustavljene i isti elementi VJ su i dalje bili neposredno angažovani u njima.
302	Vojska Republike Srpske je bila proizvod raspada stare JNA i povlačenja njenih nebosanskih dijelova u Srbiju.
303	Tako je ta nova armija naslijedila i oficire i ljudstvo iz JNA kao i značajne količine oružja i opreme, uključujući 300 tenkova, 800 oklopnih transportera i preko 800 komada teške artiljerije. Ostatak bivše JNA postaću vojska nove Savezne Republike Jugoslavije (Srbija i Crna Gora), poznata kasnije kao VJ.
D. Paravojsne formacije u Bosni i Hercegovini	
308	Paravojsna grupa Srpske obrambene snage (u daljem tekstu: SOS) pod komandom Nenada Stevandića, člana Kriznog štaba ARK-a, djelovala je u Banjoj Luci u proljeće i ljeto 1992. U njenom sastavu su bili osuđivani kriminalci. Pripadnici SOS-a služili su kao pratnja visokim funkcionarima SDS-a, na primjer Radoslavu Brđaninu.
309	SOS-ove paravojsne grupe bile su aktivne u Sanskom Mostu, gdje je lokalni krizni

	štab 22. aprila odlučio da će ih transformirati jedinicu TO-a. Iako je skupština ARK-a do toga dana zvanično bila stavila SOS pod kontrolu CSB-a Banje Luke 29. aprila 1992., ili oko tog dana, premda je grupa zadržala određeni stepen autonomije.
316	Iako je namjera obavještajnog izvještaja Glavnog štaba VRS-a bila da ponovo uspostavi vladavinu zakona na područjima koja su sad bila pod kontrolom bosanskih Srba, iz njega isto tako proizlazi da je VRS više bila zabrinuta zbog pljačke i poremećaja u funkcionisanju pravnog poretka nego zbog raširene pojave zločina koje su vršili pripadnici paravojnih formacija.
E. Zakonski okvir MUP-a bosanskih Srba	
324	U skladu s novim Zakonom o unutrašnjim poslovima, MUP bosanskih Srba bavio se u ime vlade poslovima bezbjednosti.
332	Osobe neutvrđenog identiteta osumnjičene za teška krivična djela mogle su, prema zakonu iz 1992. godine, biti zadržane u pritvoru na neodređeno vrijeme.
333	U skladu sa Zakonom o unutrašnjim poslovima, sjedište MUP-a imalo je zadatak da koordiniše rad centara službi bezbjednosti i, u okolnostima koje su ugrožavale bezbjednost republike bosanskih Srba, da aktivira snage rezervne policije i naoruža policijske jedinice.
F. Osnivanje MUP-a bosanskih Srba	
344	Od 31. marta 1992., prestali su s radom svi centri službi bezbjednosti i stanice javne bezbjednosti Bosne i Hercegovine na cijelom području republike bosanskih Srba.
347	Dana 30. marta 1992, MUP bosanskih Srba osnovan je u SAO Romaniji.
350	CSB Banja Luka se dijelio na dvije glavne službe, Službu državne bezbjednosti (SDB) i Službu javne bezbjednosti (SJB). Služba državne bezbjednosti bavila se obavještajnim radom. U Službi javne bezbjednosti bilo je nekoliko pod-sektora koji su se bavili, na primjer, kriminalistikom, saobraćajem, kadrovima, pasošima i stranim državljanima.
G. Sastav i logistika MUP-a bosanskih Srba	
355	U aprilu 1992. MUP bosanskih Srba počeo je osnivati jedinice specijalne policije opremljene oružjem različitog kalibra, uključujući minobacače od 120 milimetara. Komandant prve jedinice MUP-a bosanskih Srba bio je Milenko Karišik.

H. Kontrola nad operacijama i operacije snaga MUP-a bosanskih Srba	
360	Saradnja između vojnih i civilnih vlasti bila je uspostavljena i na regionalnom nivou u ARK-u. Veze kroz koje je ona ostvarivana bile su koncentrisane u Kriznom štabu ARK-a, čiji su članovi bili i general-major Momir Talić, i potpukovnik Milorad Sajić, kao i major Zoran Jokić. Sastancima Kriznog štaba ARK-a uvijek je prisustvovao barem jedan od njih trojice. Pored toga, Krizni štab ARK-a je 13. maja 1992. ovlastio dvojicu svojih članova, Voju Kuprešanina i Predraga Radića, "da rješavaju sva vojno-politička pitanja na području Autonomne Regije krajina".
361	U skladu sa Subotićevom naredbom od 16. aprila 1992., mjere koje je donio ARK 4. maja, bile su između ostalog i opšta mobilizacija, uvođenje policijskog časa i određivanje 11. maja kao roka za predaju oružja u nezakonitom posjedu.
363	MUP je usko saradivao sa VRS-om. Dana 15. maja 1992., Mićo Stanišić je naredio da se svi zaposleni MUP-a organizuju u "ratne jedinice".
367	U skladu sa smjernicama Radovana Karadžića iz jula 1992., ministar unutrašnjih poslova morao je da donese akt kojim će prilagoditi unutrašnju organizaciju Ministarstva ratnim uslovima i da izda uputstva o tome kako pripadnici MUP-a treba da vrše poslove i zadatke.
J. Funkcije kriznih štabova bosanskih Srba	
375	Kad su krizni štabovi postali opštinski organi, funkcionisali su kao opštinska vlast kad je rad skupština opština bio onemogućen zbog vanrednog stanja, zamjenjujući i skupštine opštine i izvršne odbore.
377	Tokom cijelog perioda svog postojanja, krizni štabovi funkcionisali su kao koordinaciono tijelo između opštinskih vlasti, SDS-a i centralnog republičkog organa (državnog i na nivou SDS-a), s jedne strane, i vojske, policije i drugih snaga na terenu u opštinama, s druge.
386	Uloga članova Glavnog odbora SDS-a i poslanika u skupštini bosanskih Srba "bila je prenošenje vlasti s centralnog na opštinski nivo", kao i prenošenje informacija između ta dva nivoa.
K. Ratna predsjedništva bosanskih Srba i ratna povjerenstva	
388	Međutim, krizni štabovi su već djelovali kao izvršni organi.
391	Taj povjerenik je ustvari bio povjerenik iz Uputstva Vlade bosanskih Srba iz maja 1992.

397	Dana 10. juna 1992., Predsjedništvo bosanskih Srba, izdalo je zvaničnu odluku kojom obrazuje ratna povjerenstva da još više ojača centralnu vlast nad opštinama.
L. Odnos među kriznim štabovima, ratnim predsjedništvima, ratnim povjerenstvima i oružanim snagama	
407	U decembru 1991., Opštinski odbor SDS-a izabrao Krizni štab za opštinu, u koji su ušli vodeći ljudi SDS-a u Zvorniku, kao i ljudi iz opštinskog štaba Komande JNA.
409	Krizni štabovi su pružali razne vrste opće pomoći TO-u, pozivali na mobilizaciju u svojim opštinama i pružali finansijsku pomoć.
III. ARK I OPŠTINE	
A. ARK	
421	Ratno predsjedništvo ARK nastavilo je da se sastaje barem do 8. septembra 1992., samo sedmicu uoči usvajanja amandmana na Ustav Srpske Republike BiH, kojim je ukinut ARK kao teritorijalna jedinica Srpske Republike BiH. Do 17. jula 1992., Krizni štab ARK praktično je prestao da vrši vlast i obavlja svoje funkcije.
423	U razdoblju od barem 24. maja do 30. augusta 1992., na čelu CSB-a Banja Luka je bio Stojan Župljanin.
424	Krizni štab ARK-a prvobitno je naredio da se nesrbi otpuste sa ključnih položaja u javnim preduzećima i ustanovama.
425	Međutim, u jednoj odluci od 22. juna 1992., koja je upućena svim opštinskim kriznim štabovima, Krizni štab ARK-a je iznio stav da se na svim mjestima koja imaju značaj za funkcionisanje privrednog subjekta, mogu se nalaziti isključivo Srbi. Pored toga, od kadrova iz redova bosanskih Srba se očekivalo da su svoju pripadnost srpskom narodu "potvrdili plebiscitom".
426	Odluku Kriznog štaba ARK-a od 22. juna 1992. načelnik CSB-a Stojan Župljanin proslijedio je svim SJB-ovima kako bi se ona u ARK-u odmah provela. U skladu s tom odlukom, u brojnim opštinama su otpušteni nesrpski kadrovi. Konačno, krajem 1992. godine, gotovo cjelokupna zajednica bosanskih Muslimana i bosanskih Hrvata otpuštena je s posla, a zamijenilo ih je osoblje iz redova bosanskih Srba, čime je obezbijeđena sveukupna kontrola bosanskih Srba nad javnim i privatnim preduzećima i ustanovama širom ARK-a.
429	Za provođenje odluke o razoružavanju od 18. maja 1992., bile su zadužene vojna i civilna policija. U skladu s tom odlukom, načelnik CSB-a Stojan Župljanin naredio je svim SJB-ovima da izvještavaju CSB o toku operacija razoružavanja. U toj naredbi nalazila su se detaljna uputstva o tome šta ti izvještaji treba da sadrže. Opštinski SJB-

	ovi su, shodno tom naređenju, podnosili izvještaje CSB-u o operacijama koje su provedene u njihovim zonama odgovornosti.
432	Razoružavanje nesrba je bosanskim Srbima osiguravalo kontrolu nad stanovništvom sela, naselja i gradova širom ARK-a.
438	Štaviše, vlasti bosanskih Srba često su nesrbe prisiljavale da potpišu dokumente kojim se odriču prava na svu imovinu koja ostaje za njima u korist Srpske Republike BiH. Pretresno vijeće se uvjerilo da su se tim mjerama bosanski Muslimani i bosanski Hrvati koji su odlazili željeli odvratiti od toga da se jednom vrate na isti teritorij. Istovremeno, neka područja u sjevernoj Bosni sa kojih su iseljeni bosanski Muslimani i bosanski Hrvati naseljena su srpskim izbjeglicama koje su pristizale iz Hrvatske.
441	Srpske paravojne grupe učestvovala su u borbenim operacijama 1. krajiškog korpusa VRS-a na području cijelog ARK-a, a od sredine juna 1992. nadalje i formalno su inkorporirane u strukturu VRS-a i stavljene pod njegovu komandu.
446	S daljim razvojem događaja u Bosanskoj krajini, vlasti bosanskih Srba počele su od proljeća 1992. na cijeloj teritoriji Krajine provoditi aktivnu i sistematsku represiju i protjerivanja bosanskih Muslimana i bosanskih Hrvata. Vlasti bosanskih Srba organizovale su konvoje autobusa i vozove koji su desetine hiljada muškaraca, žena i djece odvozili s teritorija na koje su bosanski Srbi polagali pravo na teritoriju pod kontrolom bosanskih Muslimana unutar BiH ili u Hrvatsku.
447	Bosanskim Muslimanima i bosanskim Hrvatima bilo je ograničeno kretanje: od njih se tražilo da potpišu izjavu o lojalnosti vlastima bosanskih Srba i, u najmanje jednom slučaju, da nose bijelu traku oko ruke. Opuštani su s posla i oduzimano im je zdravstveno osiguranje. Pokretane su kampanje zastrašivanja usmjerene naročito na bosanske Muslimane i bosanske Hrvate.
B. Opština Banja Luka	
2. Logor Manjača – Prilog C.1.2	
465	Prehrana u logoru sastojala se od tanke čorbe i kriške hljeba. Mnogi su zatočnici izgubili na težini i veoma omršavjeli. Neki su bili tako izglednjeli da su iz očaja jeli travu.
467	Voda u logoru Manjača bila je iz jezera. Nezdrava voda uzrokovala je među logorašima crijevne i stomačne tegobe.
474	Božidar Popović, komandant logora Manjača, znao je da u logoru Manjača zatočnike tuku.
476	Dana 22. juna 1992., Adil Medić je na sastanku obavijestio generala Talića o civilima

	koji su u logoru Manjača zatočeni u nezadovoljavajućim uslovima i zlostavljani.
3. Ubistva koja se povezuju s logorom Manjača – Prilog B.1	
<i>a) Ubistva koja se povezuju s prevozom od škole "Hasan Kikić" – Prilog B.1.1</i>	
482	Po dolasku prve grupe u logor Manjača policajci iz Sanskog Mosta su pretukli, a kasnije i ubili najmanje šest zatvorenika.
<i>b) Ubistva koja se povezuju sa prevozom od zatočeničkog objekta Betonirka - Prilog B.1.2</i>	
483	Dana 7. jula 1992. u logor Manjača je u zaključanim prikolicama stigla druga grupa od otprilike 64 zatočenika, uglavnom bosanskih Muslimana. Ta grupa krenula je iz zatočeničkog objekta Betonirka u Sanskom Mostu, u kojem su ljudi bili zatočeni od kraja maja 1992.
484	Taj drugi transport organizovali su Drago Došenović ("Maca") i stražar u logoru zvani "Špaga".
5. Uklanjanje nesrba	
493	Zatočenici su takođe odvoženi u Karlovac prije ⁷⁵ i poslije zatvaranja logora u decembru 1992.
C. Opština Bijeljina	
2. Zauzimanje opštine	
499	Paravojne grupe ili takozvane "dobrovoljačke jedinice", koje su stigle iz Srbije u opštinu Bijeljina, počele da zastrašuju i zlostavljaju lokalno muslimansko stanovništvo, kao i one Srbe koje su smatrali "nelojalnim". Mnogi Muslimani su ubijeni. Zbog toga su mnogi preostali Muslimani na kraju otišli s tog područja.
4. Logor Batković - Prilog C.2.1	
506	Zatočenici u logoru Batković su bili iz niza različitih opština, između ostalih, iz Brčkog, Ključa, Lopara, Rogatice, Sokoca, Ugljevika, Vlasenice i Zvornika. Mnogi su onamo bili prebačeni iz drugih zatočeničkih objekata, naročito iz logora Sušica u Vlasenici i logora Manjača u Banjoj Luci.
514	Uslovi u Batkoviću su poboljšani nakon što su predstavnici MKCK-a počeli da obilaze objekat.

⁷⁵ Charles McLeod, T. 7334, 7383.

7. Uklanjanje nesrba	
521	Plan SDS-a Bijeljina je bio ubiti po jednu muslimansku porodicu na svakoj strani grada i stvoriti atmosferu straha. Taj plan je u septembru 1992. provela jedinica specijalne policije Duška Malovića, na podsticaj Drage Vukovića, radnika lokalnog MUP-a i člana Kriznog štaba Bijeljina. U isto vrijeme, srpska Skupština opštine donijela je odluku da će se sa posla otpustiti Muslimani koji se nisu odazvali na mobilizaciju, da će im se isključiti struja, voda i telefon, te da se moraju prijaviti za prisilni rad. Istaknuti Muslimani izloženi su poniženju jer su morali obavljati najniže fizičke poslove, a oni koji su to odbili, odvedeni su u logor u Batković ili protjerani iz opštine. Ova SDS-ova operacija natjerala je velik broj Muslimana da pobjegnu iz Bijeljine.
D. Opština Foča	
1. Kontekst i zauzimanje grada Foče	
525	U opštini Foča se početkom devedesetih godina sve jače osjećao uticaj suprotstavljenih nacionalističkih osjećaja koji su pratili raspad Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije.
526	Nakon višestranačkih izbora u Foči 1990. stanovnici Foče počeli su da se dijele po nacionalnosti i prestalo je međunacionalno druženje.
527	U mjesecima koji su prethodili izbijanju sukoba u Foči aprila 1992., i Srbi i Muslimani počeli su da se naoružavaju lakim oružjem, premda to Muslimani nisu mogli uraditi tako brzo kao Srbi, pa su ovi potonji bili bolje pripremljeni za sukob.
531	Srpski Krizni štab funkcionisao je na jednoj lokaciji u srpskom naselju Čerežluk, a Miroslav Stanić, predsjednik SDS-a Foča, bio je predsjednik štaba.
540	Dana 8. aprila 1992. u cijelom gradu Foči postavljene su barikade.
547	Mnogi Muslimani koji su se skrivali riješili su se ličnog naoružanja. Napad je trajao tokom šest ili sedam dana, tokom kojeg je bilo granatiranja i nanesena je šteta.
3. Ubistva koja se povezuju sa Mješajom/Trošnjem - Prilog A.2.1	
557	Dana 3. jula 1992. godine, muslimansko selo Mješaja/Trošanjanj, smješteno između Foče i Tjentišta, napali su lokalni srpski vojnici, uključujući Gojka Jankovića i Radomira Kovača.
558	Kad je napadnut Trošanjanj, nekolicina mješšana Muslimana je još uvijek živjela u svojim kućama, ali su noću spavali u šumi i samo su se danju vraćali kući.

4. Mjere preduzimate protiv nesrba	
564	Odmah nakon što su Srbi zauzeli opštinu Foča uvedena su ograničenja za nesrpsko stanovništvo. Srpski vojnici su nazivali Muslimane pogrdnim izrazom "balija" i psovali ih prilikom hapšenja.
574	U aprilu i maju 1992. srpska vojna policija izvršila je pretres muslimanskih domaćinstava u opštini Foča u potrazi za oružjem, novcem i drugim predmetima.
578	Nakon što su Srbi zauzeli Foču, srpski vojnici i vojna policija tukli su nesrpsko civilno stanovništvo nakon hapšenja i dok bi ih iz gradskih naselja ili sela u opštini prevozili do zatočeničkih objekata.
5. Karamanova kuća u Miljevini, radničke barake u Buk-Bijeloj, dvorana "Partizan" i Srednjoškolski centar u Foči – Prilog C.6.2 - 6.5	
580	Početak jula 1992., srpski vojnici su odveli neke muslimanske žene iz sela Mješaja/Trošan u zatočenički centar na gradilištu Buk-Bijela, kojim je upravljao Gojko Janković.
585	U junu 1992., Mitar Sipčić, iz srpskog kriznog štaba iz Foče, bio je na čelu stražara u Srednjoj školi Foča.
590	Civili Muslimani su bili zatočeni u Srednjoškolskom centru u Foči i u sportskoj dvorani "Partizan" gdje nisu imali nikakve medicinske njege.
592	Policajci su radili kao čuvari u sportskoj dvorani "Partizan".
604	Dana 2. avgusta 1992. Dragoljub Kunarac i osoba po imenu "Gaga" izveli su zajedno iz škole u Kalinoviku svjedokinje FWS-191 i FWS-186 iz predmeta <i>Tužilac protiv Kunarca i drugih</i> (IT-96-23-T & IT-96-23/1-T) i odvezli ih u kuću na području Aladže, a odatle u kuću u Trnovačama.
605	Po dolasku u kuću na području Aladže, svjedokinjama FWS-191 i FWS-196 iz predmeta <i>Tužilac protiv Kunarca i drugih</i> (IT-96-23-T & IT-96-23/1-T) rečeno je gdje će spavati. FWS-191 dodijeljena je Kunarcu koji joj je naredio da se skine i pokušao da je siluje, pošto je na stol stavio bajonet.
608	Kunarac je te žene odveo u tu kuću svjestan da će ih tokom noći vojnici silovati. Kunarac je odveo jednu od žena u jednu od soba u kući i natjerao je na spolni odnos, svjestan da ona na to ne pristaje. Te iste noći silovali su je i drugi vojnici. Druge dvije žene te iste noći opetovano su silovali drugi vojnici.
610	Dana 3. avgusta 1992., Kunarac se vratio iz Trnovača u kuću u ulici Osmana Đikića br. 16, gdje je uzeo četiri žene i odvezao ih u Miljevinu. Tamo su žene predane ljudima čovjeka koji se u predmetu <i>Tužilac protiv Kunarca i drugih</i> (IT-96-23-T &

	IT-96-23/1-T) navodi kao DP3 i dovedene u "Karamanovu kuću". Dok su ih držali u toj kući, djevojke su stalno silovane.
611	Dragoljub Kunarac je zajedno s čovjekom po imenu Gaga izveo jednu Muslimanku, koja je poznata kao svjedokinja D.B. iz predmeta <i>Tužilac protiv Kunarca i drugih</i> (IT-96-23-T & IT-96-23/1-T) iz dvorane "Partizan" i odveo je u ulicu Osmana Đikića br. 16. Tamo su je prvo silovali "Gaga" i još dva čovjeka, a da je potom bila prisiljena na spolni odnos s Dragoljubom zato što joj je "Gaga" prijetio smrću. Dragoljub Kunarac je imao spolni odnos s njom potpuno svjestan da ona na njega nije dobrovoljno pristala. Kunarac je bio potpuno svjestan toga da su i drugi vojnici silovali D.B.
612	Jednu Muslimanku, svjedokinju FWS-75 iz predmeta <i>Tužilac protiv Kunarca i drugih</i> (IT-96-23-T & IT-96-23/1-T), silovala je grupa muškaraca u kući u ulici Osmana Đikića br. 16, dok su istovremeno trojica vojnika i Dragoljub Kunarac silovali svjedokinju poznatu kao D.B. Čovjek po imenu Gaga je FWS-75 odveo u zasebnu sobu i naredio joj da ima spolni odnos sa šesnaestogodišnjim dječakom kojem je nadimak bio Žuća.
613	Civili Muslimani koji su bili zatočeni u školi u Kalinoviku, Srednjoškolskom centru u Foči i sportskoj dvorani "Partizan" držani su u nehygijenskim uslovima i bez tople vode. Civili Muslimani zatočeni na tim lokacijama nisu dobivali dovoljno hrane. Imali su ograničenu slobodu kretanja; nije im bilo dozvoljeno da odu na neku drugu teritoriju niti da se vrate svojim kućama. Većina njihovih kuća bila je spaljena ili opljačkana. Bili su pod stražom i živjeli su u atmosferi zastrašivanja. Sve to događalo se pred očima, s punim znanjem, a ponekad i uz neposredno učešće lokalnih vlasti, posebno policije.
5. Karamanova kuća u Miljevini, radničke barake na gradilištu Buk-Bijela, dvorana "Partizan" i Srednjoškolski centar Foča – Prilog C.6.2-6.5	
621	Negdje septembra ili oktobra 1992. Dragoljub Kunarac je u sobi na spratu "Karamanove kuće" primorao na spolni odnos svjedokinju poznatu kao FWS-87 iz predmeta <i>Tužilac protiv Kunarca i drugih</i> (IT-96-23-T & IT-96-23/1-T), svjestan da ona to čini protiv svoje volje.
6. KP Dom Foča – Prilog C.6.1	
626	Civili Muslimani bili su zatočeni u KP Domu u vremenskom rasponu od četiri mjeseca do više od dvije i po godine.
633	Muškarci nesrbi iz Foče su bili zatočeni zbog nacionalnosti. Ogromna većina zatočenika bili su Muslimani. Nije se vodilo računa o dobi, zdravstvenom stanju ni civilnom statusu. Dob zatočenika kretala se u rasponu od 15 do gotovo 80 godina.

638	Jedan važan aspekt ugovora o najmu, koji je potpisao Krnojelac kao upravnik ustupajući vojsci dio KP Doma na korištenje, bio je taj da je nadležna za donošenje odluke o tome koji će nesrbi biti zatočeni, a koji pušteni iz KP Doma, bila Vojna komanda, odnosno pobliže rečeno komandant Kovač, a ne Ministarstvo pravde. S tim u vezi, Krnojelac je imao obavezu da molbe za puštanje na slobodu tih zatočenika prosljeđuje Kriznom štabu ili Taktičkoj grupi "Foča".
646	U samicama koje su bile zamišljene za jednu osobu, bilo je natrpano do 18 ljudi odjednom.
651	Tokom oštre zime 1992. u prostorije u kojima su držani nesrbi hotimično nisu postavljane grijalice, polomljeni prozori ostali su nepopravljeni, a odjeća napravljena od ćebadi da bi se lakše podnijela studen bila je zaplijenjena.
654	Nesrpski zatočnici dobivali su hranu u takvim količinama da je to dovelo do velikih gubitaka tjelesne težine i drugih zdravstvenih problema. Od aprila 1992. nisu im bile dozvoljene posjete, što znači da nisu imali mogućnost da tako povećaju svoje mršave porcije hrane i dođu do higijenskih potrepština.
657	Lijekova je bilo u veoma ograničenim količinama. Osnovna zdravstvena zaštita bila je obezbijedena, ali se za one kojima je bila potrebna hitna medicinska pomoć niko nije pobrinuo, ili nisu dobili sve što im je bilo potrebno. Najmanje jedan zatočenik preminuo je uslijed uskraćene ili zakašnjele ljekarske njege.
672	Otprilike između maja i augusta 1992., godine stražari KP doma Milenko Burilo, Dragomir Obrenović i drugi neimenovani pojedinci pretukli su Ramu Džendušića i Naila Hodžića u prizemlju upravne zgrade. Otprilike u junu ili julu 1992. godine obojica muškaraca prozvani su iz svoje sobe i potom premlaćeni. Ostali su zatočnici čuli jauke tih žrtava.
678	Vojnici su dvojicu zatočenika iz KP Doma odveli do Kalinovika vojnim kamionom, zatim ih odvojili od ostale dvanaestorice i odveli u stanicu policije. Tamo su ih stavili u pritvor i od njih tražili da voze automobile, za slučaj da se naiđe na nagazne mine.
682	Hapšenje i zatvaranje muškaraca, nesrpskih civila, sprovedeno je masovno. Stotine muškaraca Muslimana, kao i još nekoliko drugih nesrpskih civila, zatočeni su u KP domu a da nisu optuženi ni za kakvo krivično djelo.
7. Ubistva koja se povezuju sa KP Domom Foča – Prilog B.5.1	
699	Otprilike u junu 1992. godine Haso Selimović je izveden i više se nije vratio.
701	Približno 17. ili 18. septembra 1992. iz KP Doma u dvije grupe odvedeno je između 35 i 60 muškaraca, na - kako su im rekli - branje šljiva. Prvo su se među zatočenicima za radni zadatak branja šljiva tražili dobrovoljci, da bi berače na kraju

	izabrali stražari KP doma u skladu sa spiskom.
705	Mnogi zatočnici odvedeni iz KP Doma na razmjenu naprosto su nestali.
711	Ti Muslimani su bili u zatočeništvu u vrijeme kada su ubijeni.
8. Zločini koji se povezuju s imovinom	
720	Pošto su zauzele selo Ustikolina oko 28. aprila 1992., srpske snage su zapalile kuće Muslimana.
9. Uništavanje vjerskih spomenika - Prilog D.5	
721	Nekoliko džamija u gradu i u opštini Foča spaljeno je ili na drugi način razoreno. Džamija Aladža iz 1555., koja je bila pod zaštitom UNESCO-a, dignuta je u vazduh, a džamija u naselju Granovski Sokak je uništena.
10. Uklanjanje nesrba	
724	U maju 1992. godine organizovani su autobusi koji su odvozili civile iz Foče, a oko 13. augusta 1992. Muslimani koji su ostali u gradu, uglavnom žene i djeca, odvedeni su u Rožaje u Crnoj Gori.
E. Opština Kalinovik	
1. Zauzimanje opštine	
736	U maju 1992., Muslimani u toj opštini morali su imati dozvolu Kriznog štaba da bi se mogli slobodno kretati.
738	Kada su oružane snage bosanskih Srba 11. juna 1992. proglasile opštinu Kalinovik ratnom zonom, kretanje muslimanskog stanovništva još više je ograničeno.
2. Osnovna škola u Kalinoviku, (škola "Miladan Radojević") – Prilog C.9.1	
740	Dana 25. juna 1992., sekretar opštinskog sekretarijata Kalinovika za narodnu odbranu Neđo Banjanin izdao je naređenje kojim se muškarci Muslimani pozivaju da dođu u zgradu Skupštine opštine radi preuzimanja radnih zadataka za preduzeće Drvna industrija i šumarstvo "Zelengora". Odazvalo se šezdesetak Muslimana, koji su uhapšeni i odvedeni u osnovnu školu u Kalinoviku. Oni koji se nisu odazvali pozivu su kasnije uhapšeni i takođe odvedeni u tu školu.
5. Uništavanje vjerskih spomenika –Prilog D.6	
746	Krajem jula i početkom avgusta 1992. razorene su kalinovičke džamije, i to u Ulogu,

	Hotolju, Kutini i Jeslici.
F. Opština Ključ	
756	Krizni štab Ključ izdao je 28. maja 1992. naredbu za predaju sveg "nezakonito stečenog" oružja lokalnim vlastima. Od Srba se nije tražilo da poštuju tu naredbu, ali nesrbi su morali predati sve oružje u svom posjedu, uključujući oružje u svom zakonitom vlasništvu.
759	Svim stanovnicima te opštine, koji su bili u sastavu naoružanih jedinica, uključujući "Bele orlove", naređeno je da se stave pod komandu odbrambenih operativnih snaga Ključa.
760	Nakon naređenja Kriznog štaba od 28. maja 1992. da se preda oružje, srpske snage su tokom 1992. potpuno razorile ili teško oštetile paljbom ili eksplozivom jednu katoličku crkvu, 3.500 kuća u vlasništvu Muslimana i najmanje četiri muslimanska spomenika u opštini Ključ, uključujući džamiju Atik u gradu Ključu.
761	U periodu od 28. maja do približno 31. maja 1992. godine, u skladu s naredbom Kriznog štaba od 28. maja 1992. za predaju oružja, jedan bataljon VRS-a, zajedno s drugim jedinicama, vršio je operacije ulazeći u više sela širom opštine ili napadajući ih, uključujući Hadžiće i zaselak Pudin Han.
762	Stanovništvo Hadžića je bilo gotovo isključivo muslimansko. Nakon naredbe Kriznog štaba za predaju oružja od 28. maja 1992, kuće su opljačkane i razorene, seoska džamija u Pudin-Hanu srušena sa zemljom, a seljani su protjerani.
2. Škola u Velagićima – (zatočenički objekt) Prilog C.10.3 i (ubistva) Prilog B.8.1	
773	Srpska policija i vojne vlasti, koji su u zgradu škole u Velagićima došli nakon otvaranja vatre, organizovali su prebacivanje tijela na lokalitet masovne grobnice u šumi u blizini Laništa. Iz masovne grobnice na Grmeču (Lanište II), opština Ključ, ekshumirano je ukupno 77 tijela.
3. Zločini koji se povezuju s imovinom	
775	U periodu od juna do sredine jula 1992. srpske snage su ušle u nekoliko sela i hotimično uništile vjerske spomenike i približno 3.500 kuća u vlasništvu Muslimana u opštini Ključ.
776	U maju 1992. pripadnici vojske bosanskih Srba razorili su kuće bosanskih Muslimana u gradu Ključu. Kuće su prvo opljačkane, a potom spaljene.
4. Uništavanje sakralnih objekata - Prilog D.7	
781	Gradska džamija u Ključu uništena je zajedno s minaretom u augustu 1992. godine.

5. Uklanjanje nesrba	
789	Krizni štab Ključa osnovao je 27. maja 1992. Agenciju za prihvata i iseljenje izbjeglica. Osobe koje su se željele iseliti iz te opštine morale su dobiti dozvolu opštinskih vlasti.
790	U skladu s odlukom Kriznog štaba od 30. jula 1992., oni koji su željeli otići iz opštine morali su predati izjavu u kojoj kažu da odlaze zauvijek, a svoju imovinu su morali razmijeniti ili ostaviti opštini. Za izdavanje potrebnih dokumenata bili su zaduženi SNO i SJB.
792	Od približno 17.000 Muslimana koji su živjeli na području Ključa, do ljeta 1992. ostalo ih je samo oko 600.
G. Opština Kotor Varoš	
2. Ubistva koja se povezuju s Grabovicom - Prilog A.4.4	
806	Usprkos tome, 4. novembra ubijeno je približno 150 tih ljudi.
4. Zločini koji se povezuju s imovinom	
811	Snage bosanskih Srba granatirale su gradove i sela u opštini Kotor-Varoš. Pripadnici snaga bosanskih Srba nakon ulaska u sela pljačkali su i palili kuće.
812	Vojska bosanskih Srba napala je grad Kotor Varoš i selo Vrbanci u junu 1992.
6. Uklanjanje nesrba	
827	Dana 29. juna 1992. godine, Krizni štab Kotor-Varoš odlučio je osnovati agenciju koja će nadzirati preseljenja; sve autobuse u toj opštini trebalo je staviti na raspolaganje za tu svrhu.
834	Zbog okolnosti u opštini Kotor-Varoš, 1992. godine se iz te opštine iselio velik dio nesrpskog stanovništva; iz nekih sela, poput Večića, Sokoline, Viševice, Ravni i Bilica, otišlo je cjelokupno muslimansko stanovništvo.
H. Opština Prijedor	
1. Kontekst i zauzimanje opštine	
846	Do kraja aprila 1992., u opštini Prijedor je osnovano više tajnih srpskih policijskih stanica i više od 1.500 naoružanih ljudi bilo je spremno da učestvuje u preuzimanju vlasti.

856	Nakon preuzimanja vlasti u Prijedoru, desile su se daljnje promjene u komandnoj strukturi policijskih snaga u opštini Prijedor: komandire muslimanske nacionalnosti zamijenili su komandiri srpske nacionalnosti.
2. Opštinski krizni štab	
860	Prema "Rješenju o imenovanju pripadnika Kriznog štaba opštine Prijedor", usvojenom 20. maja 1992. u sastavu Kriznog štaba Prijedor su, među ostalima bili: predsjednik dr. Milomir Stakić; potpredsjednik Dragan Savanović; dr. Milan Kovačević; Slobodan Kuruzović; Boško Mandić; Simo Drljača; Slavko Budimir; i Ranko Travar.
5. Ubistva - Prilog A.6	
<i>a) Ubistva koja se povezuju sa Kozarcem i okolnim područjem - Prilog A.6.1</i>	
884	Pri sakupljanju i prinudnom prebacivanju civila iz Kozarca, Duško Tadić učestvovao je u premlaćivanju i ubijanju Muslimana.
886	Kada je izbio sukob u Kozarcu, grupa od stotinjak bosanskih Muslimana i bosanskih Hrvata sa područja Kevljana pokušala je pješice pobjeći preko Kozare. Nakon što su prenoćili u šumi, zarobili su ih naoružani bosanski Srbi u različitim uniformama. Jedan čovjek je ubijen nakon što je kod njega pronađen hrvatski pasoš.
<i>e) Ubistva koja se povezuju s Brdom - Prilog A.6.5</i>	
901	Otrprilike 20. jula 1992. veći broj bosanskih Muslimana i bosanskih Hrvata ubijen je u operaciji snaga bosanskih Srba na području Brda.
903	Dana 23. jula 1992. pripadnici vojske bosanskih Srba odvezli su i civile, bosanske Muslimane i bosanske Hrvate iz Čarakova, na most Žeger na Sana, i tamo ih pobili iz vatrenog oružja. Njihova tijela su bacili u rijeku.
<i>g) Ubistva koja se povezuju sa fudbalskim stadionom Ljubija - Prilog A.6.8</i>	
911	U julu 1992. na fudbalskom stadionu Ljubija, u Gornjoj Ljubiji, policajac pod nadimkom "Stiven" pištoljem je iz blizine ubio Irfana Našića, a stražar zvani "Duča" hicima iz puške raspolutio je tijelo jednog drugog zatočenog bosanskog Muslimana, Muharema Petrovca.
<i>h) Ubistva koja se povezuju sa rudnikom u Ljubiji, Kipe - Prilog A.6.7</i>	
915	U julu 1992., pedesetak zatočenika sa fudbalskog stadiona Ljubija ukrcano je u autobus lokalnog transportnog preduzeća i odvezeno u rudnik željezne rude

	jugozapadno od Ljubije, koji lokalno stanovništvo zove "Kipe".
917	Sva lica u autobusu su ubijena, osim Elvedina Našića i Nermina Karagića, koji su uspjeli da pobjegnu.
<i>i) Ubistva koja se povezuju sa Briševom - Prilog A.6.9</i>	
924	Tokom napada na Briševo 24. i 25. jula 1992., ubijeno je najmanje 68 lica, od kojih su 14 bile žene.
6. Mjere preduzete protiv nesrba	
925	Nesrbi u opštini Prijedor, koji nisu poslani u zatočeničke logore, morali su nositi bijele trake na rukavima kako bi se mogli razlikovati i stalno su bili izloženi maltretiranju, premlaćivanju i još gorim postupcima, a taktika zastrašivanja bila je uobičajena.
929	Nakon osnivanja u maju 1992, Krizni štab Prijedora provodio je restriktivne mjere protiv nesrba, koji su otpušteni s posla, kojima je uskraćivana potrebna dokumentacija i čijoj djeci nije dozvoljeno da pohađaju osnovnu i srednju školu. Nesrbi više nisu ispunjavali uslove za rukovodeća mjesta u Prijedoru i konačno su morali otići skoro sa svih mjesta.
930	Kontrola kretanja nesrba u opštini Prijedor protezala se i na privatne stanove, korištenjem evidencije u koju su Muslimani i Hrvati morali unositi kretanje pojedinaca u stambenim zgradama, a dnevno su vršeni pretresi skoro svih stanova Muslimana i Hrvata.
933	Nakon preuzimanja Prijedora ne-Srbima nije bilo dozvoljeno da putuju izvan opštine, a putovanje u okviru opštine bilo je znatno ograničeno policijskim satom i blokadama na putevima.
934	Mještani koji su bili prisiljeni da napuste to područje morali su da prepisu svoju imovinu ARK-u ili Srpskoj Republici BiH. Na početku su se izdavale potvrde o nekretninama kako bi se opravdalo oduzimanje imovine. Kasnije se potvrde nisu izdavale. S druge strane, imovina bosanskih Srba nije oduzimana.
7. Zatočenički objekti u opštini generalno – Prilog C.15	
936	Nesrpskom stanovništvu nije dozvoljeno da se nakon napada na grad 24. maja 1992. vrati u Kozarac, te su, uz nekoliko izuzetaka, muškarci odvedeni u logore Keraterm ili Omarsku, a žene i starci u logor Trnopolje.
8. Logor Omarska – Prilog C.15.2	
946	Logor Omarska otvorile su civilne vlasti opštine Prijedor. Osoblje u njemu činili su

	uglavnom pripadnici policije.
947	Logor Omarska nalazio se na mjestu bivšeg rudnika željezne rude Ljubija, oko dva kilometra južno od sela Omarska. Logor je postojao od 25. maja 1992. do kraja avgusta 1992, kada su zatvorenici prebačeni u Trnopolje i druge logore.
951	Zatočenici u Omarskoj su neslužbeno bili podijeljeni u tri kategorije. Prva kategorija se sastojala od intelektualaca i političkih vođa iz zajednica u kojima su živjeli bosanski Muslimani i bosanski Hrvati, obilježeni za likvidaciju. Lica koja su se družila sa onima iz prve kategorije stavljana su u drugu kategoriju, a u trećoj kategoriji su bili zatočenici koji su, prema mišljenju vlasti bosanskih Srba, bili najmanje "krivi" i stoga na kraju pušteni na slobodu. Međutim, u praksi su u logoru bili zatočeni ljudi iz sve tri kategorije.
960	Željko Meakić, "rukovodilac obezbjeđenja" na kojeg upućuje nalog Sime Drljače od 31. maja 1992. godine, bio je odgovoran za raspoređivanje zatočenika u razne pritvorske cjeline unutar logora.
963	Simo Drljača je bio načelnik Stanice javne bezbjednosti u Prijedoru za vrijeme dok je postojao logor Omarska. Na čelu uniformisanog policijskog odjeljenja ove stanice bio je Dušan Janković, neposredno podređen Simi Drljači.
968	Nedugo nakon što je osnovan logor Omarska, jedan od prstenova obezbjeđenja postavljen je na udaljenosti od 500-600 metara od kompleksa rudnika, sa stražarskim mjestom na svakih 200 metara. Na tim mjestima su stražarili pripadnici teritorijalne odbrane iz Omarske, koji su imali zadatak da spriječe ulazak neovlaštenih lica u logor (da odbiju eventualne napade muslimanskih snaga) i da paze da ni jedan zatočenik ne pobjegne.
975	Mnogi od onih koji su bili zatvoreni u "bijeloj kući" u Omarskoj nisu uopšte dobijali hranu za vrijeme dok su tamo bili.
982	Zatvorenici u Omarskoj su prozivani za isljeđivanje obično nekoliko dana poslije dolaska, a stražar bi ih vodio do prvog sprata upravne zgrade; stražari su ih sve vrijeme udarali rukama i nogama.
983	Tokom isljeđivanja neki zatvorenici vrlo su teško pretučeni. Stražar bi stajao iza zatvorenika, udarajući ga rukama i nogama, često ga rušeći sa stolice na kojoj je sjedio; bilo je slučajeva kada su stražari gazili oborene zatvorenike ili skakali po njima i taj način im nanijeli teške povrede; sve se to događalo pred isljednikom koji je to samo gledao.
999	Žene zatočene u Omarskoj bile su različite dobi; najstarije su imale šezdesetak godina, a jedna je bila mlada djevojka.

9. Ubistva koja se povezuju s logorom Omarska – Prilog B.13	
<i>a) Ubistva koja se povezuju s logorom Omarska - Prilog B.13.2</i>	
1007	Negdje oko 29. maja 1992. u logor su prebačeni zatočenici iz kasarne u Benkovcu. Po dolasku je otprilike 120 lica strpano u jednu garažu na nekoliko dana. Dva mladića su se ugušila zbog uslova u garaži.
1010	Jedna od prostorija u "bijeloj kući" bila je rezervisana za surovo zlostavljanje zatočenika, koji bi često bili razodijevani, udarani rukama i nogama i na drugi način zlostavljani.
1013	Hrpe leševa zatočenika često su se mogle vidjeti na travi pored "bijele kuće" u Omarskoj. Tijela bi se izbacivala iz "bijele kuće" i kasnije tovarila na kamione i odvozila iz logora.
1014	U Omarskoj je "crvena kuća" bila mjesto na koje su zatvorenici odvođeni na teška premlaćivanja i odakle se najčešće nisu vraćali živi.
1020	Negdje u julu 1992. u logor Omarska je stiglo oko 200 ljudi iz Hambarina. Najprije su smješteni u "bijelu kuću". Rano ujutro 17. jula 1992., oko 01:00 ili 02:00 sata, začula se pucnjava koja je potrajala do zore. Ispred bijele kuće je bilo leševa. Stražari iz logora, među kojima je jedan prepoznat kao Živko Marmat, u ta su tijela ispaljivali rafale. Leševi su zatim utovareni u kamion i odvezeni. Bilo je ukupno oko 180 leševa.
1023	Dr. Esad Sadiković je ljekar koji je ranije radio za UNHCR. U Omarskoj je pomagao zatočenicima kad god je mogao i smatrali su ga moralnim i duhovnim uzorom. Jedne noći pojavio se jedan čuvar logora i rekao dr. Sadikoviću da iziđe i sa sobom ponese svoje stvari. Ostali zatočenici su znali da to znači da se neće vratiti. Svi su ustali i pozdravili se s njim.
<i>b) Ubistva koja se povezuju s muškarcima s Brda - Prilog B.13.4</i>	
1026	Krajem jula 1992. u Omarskoj je počelo ubijanje zatočenika određenih zanimanja. Jedne noći su žrtve bili advokati, a poslije su za ubistvo bili određeni policajci i ljekari. Jedne noći krajem jula 1992. ubijen je veliki broj zatočenika s područja Brda.
10. Logor Keraterm – Prilog C.15.3	
1033	U logoru Keraterm, zatvorenici su bili natrpani u prostorije, do 570 zatvorenika u jednoj prostoriji, s tim da su jedva imali mjesta da legnu na betonski pod.
1037	Hrana je bila sasvim neadekvatnog kvaliteta i kvantiteta i zatočenici su patili od neishranjenosti i gladi. Zatočenici su dobivali dva komada hljeba koja su morali veoma brzo da pojedu jer bi inače dobivali batine. Nadalje, hrana nije bila redovito

	dostavljana.
1039	Većina zatočenika u logoru Keratermu bila je ispitivana u nastojanju da se utvrde protivnici novog srpskog režima.
1042	U logoru Keraterm ispitivanja su vršili službenici CSB-a Banja Luka i pripadnici Banjolučkog korpusa.
1044	Zatvorenici su često prozivani i premlaćivani noću, a oni koji bi se vraćali bili su krvavi i puni modrica. Neki su podlegli povredama. Neki koji su prozvani nikad se nisu vratili.
1048	U junu ili julu 1992., u logoru Keraterm, nekoliko stražara silovalo je jednu zatvoricu na stolu u mračnoj prostoriji sve dok ona nije izgubila svijest. Sljedećeg jutra probudila se u lokvi krvi. U ovom logoru silovane su i druge žene.
13. Logor Trnopolje – Prilog C.15.4	
1064	Svi stražari u Trnopolju su bili u vojnim uniformama, rjeđe u policijskim, i bili su iz Prijedora.
1071	Zbog nedostatka hrane i loših sanitarnih uslova u logoru Trnopolje, većina zatvorenika patila je od dizenterije, uši i šuga bili su takođe rasprostranjeni.
1073	Maltretiranje je u logoru Trnopolje bilo uobičajena pojava. Srpski vojnici su zatočenike tukli palicama za bejzbol, željeznim šipkama, kundacima, rukama i nogama – svime što bi im palo šaka. Osobe koje su odvođene na ispitivanje često su se vraćale modre ili povrijeđene.
1074	Bilo je mnogo slučajeva silovanja u logoru Trnopolje od maja do oktobra 1992. Nisu svi počiniooci bili osoblje logora. Nekima je bilo dozvoljeno da uđu u logor.
15. Dom Miška Glava– Prilog C.15.5	
1079	U Domu Miška Glava bio je ured sekretara mjesne zajednice, a u tom logoru osoblje su činili pripadnici Teritorijalne odbrane.
16. Zločini koji se povezuju s imovinom	
1083	Snage bosanski Srba sredinom 1992. razorile su sela u opštini Prijedor u kojima su živjeli bosanski Muslimani - Biščane, Kozarušu, Kamičane, Kevljane, Rakovčane, Čarakovo i Rizvanoviće. Kuće su opljačkane i zapaljane. Pripadnici VRS-a su na kamione tovarili stvari koje su pripadale vlasnicima nesrbima.
1085	Za vrijeme napadâ na opštinu Prijedor, glavna nesrpska naselja su okruživana, bombardirana i okupirana, a za vrijeme tih napada pazilo se da se ne ošteti srpska

	imovina.
1086	Dana 30. maja 1992., uništen je stari dio grada Prijedora poznat kao Stari Grad, u kojem su živjeli uglavnom Muslimani.
1089	Nakon što je grad Kozarac očišćen od stanovnika, vojnici su krali i pljačkali.
1091	Pretežno srpska sela kao što su Rajkovići i Podgrađe ili nisu granatirana uopšte, ili su granatirana samo slučajno.
1093	Dana 27. maja 1992. izvršen je napad na Briševo i tom prilikom uništeno je više od stotinu kuća.
1096	Dana 23. jula 1992. muslimansko selo Čarakovo pretrpjelo je veliku štetu i razaranje i kuće u njemu su pljačkane.
1097	Sredinom 1992. selo Kozaruša, naseljeno pretežno Muslimanima, uništeno je i u njemu su samo srpske kuće ostale većim dijelom netaknute.
1099	Tokom napada u maju 1992. na putu Hambarine-Prijedor srpske oružane snage oštetile su ili uništile najmanje 50 kuća.
17. Uništavanje sakralnih objekata - Prilog D. 11	
1104	Džamija u Hambarinama granatirana je 24. maja 1992. tokom napada na Hambarine.
1105	Srbi su uništili Mutničku džamiju negdje između maja i juna 1992.
1106	Srbi su uništili džamiju u Kamičanima u junu 1992.
18. Uklanjanje nesrba	
1112	Do maja 1992., mnogi od stanovnika Hambarina su već bili pobjegli na druga područja pod muslimanskom odnosno hrvatskom vlašću, krećući se ka sjeveru, prema drugim selima, ili ka jugu, prema šumi, koja je takođe granatirana.
1115	Hrvati i Muslimani iz Trnopolja koji nisu ubijeni u logorima u Omarskoj ili Keratermu otuda su deportovani iz Bosne i Hercegovine.
I. Opština Rogatica	
1. Zauzimanje opštine	
1123	Kušić i SDS su svim Muslimanima u opštini Rogatica, prijeteći im hapšenjem i progonom, naredili da predaju oružje.

2. Srednja škola "Veljko Vlahović" – Prilog C.16.1	
1128	Srpske snage – koje su uključivale VRS, Kušićeve ljude i dobrovoljce – počevši od 22. maja, granatirale su približno sedam dana, a na kraju i zauzele grad Rogaticu i okolna sela. Otpor im je pružilo samo pedesetak Muslimana s lakim naoružanjem. Nakon granatiranja, Srbi su Muslimanima naredili da se okupe na centralom gradskom trgu. Vojnici u uniformama JNA, među kojima je i bio jedan rezervni kapetan JNA, tražili su od muslimanskog stanovništva da potpišu izjavu o lojalnosti, predaju se i presele u srednju školu "Veljko Vlahović", prijeteći da će ih ubiti ako to ne učine. Na gradskom trgu se okupilo ukupno 2.500-3.000 Muslimana.
1130	Lokalni Srbi su kasnije, s ovlaštenjem dobijenim od Rajka Kušića, u srednjoj školi zatočili do 1.100 rogatičkih Muslimana.
1134	Srpske snage zatočile su do 1.100 osoba, uglavnom civila Muslimana, u srednjoj školi u Rogatici, koje su ondje zlostavljane, premlaćivane i silovane u periodu od juna do avgusta 1992. godine.
3. Ubistva koja se povezuju sa Srednjom školom "Veljko Vlahović" – Prilog B.14.1	
1135	U nekoliko prilika u periodu od juna do septembra 1992., neki zatočeni muškarci su izvedeni iz Srednje škole "Veljko Vlahović" u Rogatici, i ubijeni.
5. Uništavanje sakralnih objekata - Prilog D.12	
1137	Do kraja 1992. minirano je više od deset džamija u opštini Rogatica. To su, između ostalog, bile rogatička gradska džamija, džamija Arnaudija i tri džamije na području Vragolova, zapadno od grada Rogatice, uključujući džamiju u Vragolovima.
J. Opština Sanski Most	
1. Zauzimanje opštine	
1142	Dana 25. maja 1992., na Radiju Sanski Most emitovani su pozivi Muslimanima da predaju oružje srpskim vlastima. Oružje su sakupljale srpske patrole. U tim radio emisijama nekoliko osoba – imućnih Muslimana i Muslimana intelektualca – poimenično je pozvano na predaju.
1146	Nakon što bi vojnici ušli u sela, određeni broj ljudi koji nisu pobjegli bio bi pobijen. Kuće su pljačkane, a ljudima u bijegu oduzimate su vrijedne stvari koje su ponijeli sa sobom.
1148	Dana 25. marta, proglasom koji su potpisali predsjednik lokalnog ogranka SDS-a Vlado Vrkeš i predsjednik Skupštine opštine Sanski Most Nedjeljko Rašula, sva srpska područja u opštini Sanski Most proglašena su dijelom republike bosanskih

	Srba kao jedinstvena srpska opština Sanski Most.
1151	Srpski Krizni štab u Sanskom Mostu otpustio je mnoge Muslimane i Hrvate, uključujući sudije i direktore društvenih preduzeća, lokalnog radija i Doma zdravlja, dok su drugi odvracani od odlaska na posao zbog toga kako se ondje s njima postupalo, i zamijenjeni su Srbima. Direktori Srbi koji su dopuštali Hrvatima i Muslimanima da rade u njihovim preduzećima su takođe otpušteni. Predsjednik SDS-a Vrkeš, u pratnji pripadnika SOS-a i srpske policije, istjerao je direktoricu opštinskog SDK, Hrvaticu, i na njeno mjesto imenovao osobu srpske nacionalnosti.
1154	Dio policajaca nesrba i vođe SDA sklonili su se u zgradu opštine u Sanskom Mostu, gdje su se nastavili pregovori između političkih stranaka. Dana 19. aprila 1992., Krizni štab je ljudima u toj zgradi dao ultimatum.
1155	Zgradu opštine su opkolili vojnici 6. krajiške brigade JNA. Oni koji su bili u zgradi uspjeli su pobjeći u okolna sela.
1157	Napadi srpskih snaga na zgradu opštine u Sanskom Mostu, kao i na imovinu Muslimana i Hrvata, kao i druga zastrašivanja u martu i aprilu 1992., dovela su do toga da su mnogi stanovnici muslimanske i hrvatske nacionalnosti otišli iz opštine.
1160	U večernjim satima 25. maja 1992. srpske snage su granatirale grad Sanski Most. Srpske snage su granatirale i zaselak Okreč, sa većinskim muslimanskim stanovništvom.
2. Ubistva – Prilog A.7	
<i>c) Ubistva koja se povezuju sa selom Hrustovo - Prilog A.7.2</i>	
1171	Srpske snage su takođe 27. maja 1992. granatirale selo Hrustovo, u kojem su živjeli gotovo isključivo Muslimani. Prije njihovog dolaska na lokalnom radiju emitovana su saopštenja u ime "Republike Srpske", kojima se traži od bosanskih Muslimana da predaju oružje. Dana 30. maja 1992., Muslimani tog sela odlučili su predati oružje, ali granatiranje se nastavilo. Sutradan, kada su članove 21 domaćinstva potjerali iz Jelečevića, muslimanskog zaselka na području Hrustova, u jednu garažu sakrilo se približno 30 žena i djece i jedan muškarac. Osam do deset vojnika Srba u maskirnim uniformama došlo je u tu garažu i naredilo Muslimanima da izađu. Muškarac koji je pokušao posredovati ubijen je, a vojnici su ubili šesnaest žena i djece koji su pokušali pobjeći.
<i>d) Ubistva koja se povezuju sa Blaževićima - Prilog A.7.3</i>	
1179	Dvadeset muškaraca muslimanske nacionalnosti uhapšeno je, ispitano i odvedeno pred Vladu Vrkeša, predsjednika SDS-a Sanski Most, koji im je rekao da se nemaju čega plašiti. Vojnici srpske nacionalnosti su ih odveli u jednu kuću u zaselku Blaževići. Vojnici su u tu kuću ubacili eksploziv, a potom otvorili vatru iz pušaka na

	one koji su pokušali pobjeći. Tijela mrtvih su vraćena u kuću, a kuća je zapaljena.
1180	Srpske snage su u periodu od kraja maja do avgusta 1992. u opštini Sanski Most ubile sve u svemu više od 88 civila muslimanske nacionalnosti. Srpske snage su napale mnoga većinski muslimanska sela i naselja u toj opštini i uništavale džamije, kuće i poslovne objekte Muslimana.
3. Zločini koji se povezuju s imovinom	
1188	U maju 1992. Šesta sanska brigada napala je Mahalu, naselje u Sanskom Mostu, u kojem su živjeli bosanski Muslimani. Poslije granatiranja Sanskog Mosta, pripadnici vojske i policije bosanskih Srba počeli su pljačkati kuće i poslovne prostore bosanskih Muslimana, a u nekim slučajevima i bosanskih Hrvata. Ručnim bacačima raketa zvanim "zolje", oštećene su kuće i poslovni prostori. Šesta sanska brigada odgovorna je za miniranje poslovnih prostora u vlasništvu bosanskih Muslimana u Sanskom Mostu.
5. Uklanjanje nesrba	
1201	Nakon granatiranja sela Hrustovo u maju 1992., pedeset do sto srpskih vojnika sprovelo je preživjele, zajedno s približno 200 stanovnika susjednih sela, u zaselak Kljevce, gdje su im zaplijenjeni vrijedni predmeti. Srpski vojnici su te seljane držali zatočene na raznim lokacijama prije nego što su ih autobusom i vozom prevezli u Doboju, gdje im je naređeno da sami nađu put do teritorije pod kontrolom Muslimana.
1203	Krizni štab Sanskog Mosta odlučio je 2. jula 1992. da se dozvoli odlazak osobama koje su opštinskim vlastima prethodno dale izjavu da zauvijek odlaze iz opštine i koje su razmijenile svoju nepokretnu imovinu ili je prepustile opštini.
1206	Nakon napada i drugih djela zastrašivanja, iz opštine Sanski Most su od kraja maja do avgusta 1992. otišli mnogi Muslimani i Hrvati. Srpske snage su više od 1.500 civila pretežno hrvatske i muslimanske nacionalnosti držale zatočene u osamnaest zatočeničkih objekata u toj opštini. Zatočnici su redovno zlostavljani. Tokom septembra 1992., hiljade Muslimana su u konvojima otišle iz te opštine. Bili su prisiljeni da svoju imovinu prepuste opštini.
K. Sarajevske opštine – Ilidža i Novi Grad	
2. Zauzimanje Ilidže	
1210	Početak marta 1992., nakon što su otpušteni policajci Muslimani, formiran je na Ilidži srpski SJB.
3. Ilidža - KP Dom Butmir (Zatvor u Kuli) – Prilog C.8.1	
1213	Od izbijanja sukoba do oktobra 1992., u KP domu Butmir ili Kula, u Novom

	Sarajevu smješteno je 10.000 civila muslimanske nacionalnosti svih godina starosti, na period od nekoliko dana do nekoliko mjeseci.
4. Zauzimanje Novog Grada	
1220	U aprilu 1992. Srbi su postavili barikade u opštini Novi Grad. Jedna barikada je postavljena na mostu preko rijeke Bosne u naselju Reljevo i tuda su mogli proći samo Srbi.
5. Novi Grad - cisterne kod kasarne u Rajlovcu - Prilog B.10	
1222	Dana 27. maja ili približno tog datuma, srpski tenkovi i oklopna vozila zauzeli su položaje na brdima oko Ahatovića. Srbi su, služeći se megafonom, pozivali seljane da se predaju. Prijetili su: "Balije, predajte se, ili ćemo vam pobiti djecu!"
6. Novi Grad - ubistva koja se povezuju sa cisternama u blizini kasarne u Rajlovcu - Prilog B.10.2	
1229	Dana 14. juna 1992., Srbin zvani Žuti i još nekoliko stražara izveli su otprilike 52 zatočenika iz kasarne Rajlovac i odvezli ih autobusom u Sokolinu, u blizini Srednjeg, u opštini Ilijaš. Stražari i vozač su se ondje iskricali iz autobusa, te na autobus počeli bacati bombe i pucati iz automatskog oružja. Tom prilikom je ubijeno otprilike 47 zatočenika.
7. Zločini u Novom Gradu koji se povezuju s imovinom	
1230	Gotovo svih 130 kuća u Ahatovićima je oštećeno ili uništeno u napadu na selo u maju 1992. godine.
9. Uklanjanje nesrba iz Novog Grada	
1232	Nakon napada na Ahatoviće u maju 1992., svi preživjeli Muslimani iz tog sela su zarobljeni ili protjerani, a uz njih i neki Srbi i Hrvati koji su bili u braku s Muslimanima.
1233	U izvještaju MUP-a iz maja 1993. se kaže da je iz opštine Novi Grad otišlo 13.000 Muslimana i 40 Hrvata, a u nju je došlo 3.400 Srba.
L. Opština Sokolac	
1. Zauzimanje opštine	
1234	U martu 1992., u Sokolcu su postavljene barikade, a neki lokalni Srbi su se počeli pojavljivati u uniformama JNA i maskirnim uniformama, naoružani automatskim oružjem.

M. Opština Vlasenica	
1. Kontekst	
1244	Početak aprila 1992., SDS i lokalni Muslimani pregovarali su o podjeli opštine Vlasenica na srpski i muslimanski dio.
1245	Tokom pregovora u aprilu 1992., Milenko Stanić, predsjednik Skupštine opštine Vlasenica, kojeg je na tu funkciju imenovao SDS, konsultovao se s Rajkom Dukićem, predsjednikom Izvršnog odbora SDS-a. Dukić je rekao Izetu Redžiću, predsjedniku Izvršnog odbora opštine Vlasenica kojeg je na tu funkciju imenovao SDA, da slijedi naređenja "sa viših nivoa".
1246	Pored toga, Izetu Redžiću je Tomislav Savkić, predsjednik lokalnog SDS-a, prijetio da će uslijediti oružana intervencija ako Muslimani odbiju podjelu.
1250	Srpski krizni štab je naredio Muslimanima da predaju oružje srpskim vlastima i uveo je radnu obavezu za Muslimane.
2. Ubistva koja se odnose na Drum - Prilog A.9.1	
1253	Srpski vojnici su autobusom odvezli tri preživjela čovjeka i 20 Muslimanki u logor Sušica.
3. Logor Sušica – Prilog C.19.3	
1254	Logor Sušica osnovan je 31. maja 1992. godine u opštini Vlasenica po naređenju Svetozara Andrića, komandanta Birčanske brigade, i u skladu s odlukom SAO Birač kojom je regulisano iseljavanje muslimanskog stanovništva s birčanske teritorije.
1256	Lokalni MUP i opštinski Krizni štab, pod vodstvom Milenka Stanića, redovno su primali izvještaje o situaciji u logoru Sušica.
1260	U prvim danima postojanja logora Sušica u njemu je bilo zatočeno preko 1.000 ljudi. Samo nekoliko dana kasnije srpski funkcioneri dozvolili su odlazak velikoj većini žena - više od 800 - nakon što su im oduzete dragocjenosti i pošto su potpisale izjavu da dobrovoljno napuštaju opštinu.
1263	Negdje u junu 1992. logor Sušica preuzeo je Dragan Nikolić. Rekao je zatočenicima da je on "Bog i zakon" i podvrgnuo ih raznim vrstama zlostavljanja, između ostalog i čestim premlaćivanjima.
5. Uklanjanje nesrba	
1269	U Zaklopaču u opštini Vlasenica, 17. maja 1992. Srbima se predala jedna grupa žena i djece i jedan starac. Srbi su ih odveli u opštinsku zgradu u gradu Vlasenici, gdje su

	žene morale da potpišu izjave kojima se odriču svojih kuća i imovine u korist - prema riječima jednog svjedoka - "Srba". Potom su ih smjestili u autobus i iskrcali na jednom mjestu desetak kilometara od Kladnja. Odande su pješice otišli u Kladanj.
--	---